

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXIII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

II РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 90

София, понеделникъ, 22 май

1933 г.

98. заседание

Петъкъ, 19 май 1933 година

(Открито отъ председателя А. Малиновъ въ 16 ч. 50 м.)

СЪДЪРЖАНИЕ:

Предложение отъ министъръ-председателя Н. Мушановъ за продължение сесията на XXIII-то обикновено Народно събрание до 24 юний н. г. вкл. (Приемане). 2053

Законопроекти: 1) за измѣнение закона за подпомагане на розопроизводството отъ 26 августъ 1922 г. (Трето четене). 2053

2) за бюджета на държавата за 1933/1934 финансова година. (Първо четене — изложение отъ министра на финансите). 2054

Предложение отъ министъръ-председателя Н. Мушановъ Народното събрание да заседава въ сѣбота, недѣля и понеделникъ, както и сутринята въ вторникъ. (Прието). 2066

Дневенъ редъ за следващото заседание 2068

Председателъ: (Звъни) Понеже присѣствуватъ нужното число народни представители, обявявамъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитѣ г. г. народни представители: Аврамовъ Аврамъ, Бечевъ Милко, Богоевъ Борисъ, Бончевъ Тодоръ, Бошнаковъ Тодоръ, Бояджиевъ Трифонъ, Куневъ, Василевъ Василь, Василевъ Григоръ, Василевъ Славейко, х Галибовъ Юсеинъ, Ганевъ Георги, Георгиевъ Стойчо, Гуревъ Василь, Данаиловъ Георги, Дековъ Петко, Димитровъ д-ръ Димитъръ, Докумовъ Борисъ, п Захариевъ Захари, Ивановъ Борисъ Недковъ, Илиевъ Стойко, Йонетовъ Георги, Каназирски Георги, Капитановъ Анастасъ, Каракашевъ Никола, Кафеджийски Георги, Кирковъ Кирко, Коевски Василь, Косевъ Костадинъ, Кръстевъ Гето, Лоловъ Сава, Лѣкарски Иванъ, Манафовъ Христо, Момчиловъ Стоянъ, Мошановъ Стойчо, Петковъ Стефанъ, Петровъ Методи, Рафайловъ Филипъ, Родевъ Христо, Савовъ Сава, Статевъ Христо, Таслаковъ Цвѣтко, Тодоровъ Димитъръ, Франгя д-ръ Александъръ, Цановъ Стефанъ, Чорбаджиевъ Петко, Шишковъ Георги, Якимовъ Тодоръ и Янакиевъ Василь)

Има думата г. министъръ-председателъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Сесията на Народното събрание бѣ продължена до 20 май включително, т. е. до утре. Налага се, обаче, да я продължимъ още, за да прокараме бюджета и нѣкои спешни закони, съ които ще бѣде сезирано народното представителство. Затова ще ви моля да се съгласите да се продължи сесията на Народното събрание до 24 юний включително.

Председателъ: Моля ония г. г. народни представители, които приематъ предложението на г. министъръ-председателя, да се продължи сесията на Народното събрание до посочената отъ него дата, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ точка първа отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за измѣнение на закона за подпомагане на розопроизводството отъ 26 августъ 1922 г. Моля докладчика г. Еню Поповъ да прочете законопроекта на трето четене.

Докладчикъ Е. Поповъ (з): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ поправките и прибавките, приети на второ четене)

Председателъ: Има думата г. министърътъ на земледѣлието.

Министъръ К. Муравиевъ: Г. г. народни представители! Моля ви да се съгласите да се направятъ следнитѣ измѣнения въ законопроекта.

Въ втората алинея на § 5, следъ думитѣ „отъ Общия сѣюзъ на българскитѣ земледѣлски кооперации“, да се прибавятъ думитѣ: „съ одобрението на Министерския сѣветъ“.

По § 19 предлагамъ, първото изречение, вмѣсто „Притежателитѣ на розово масло отъ реколтата 1932 г. сѣ длъжни“ и т. н. да стане „Притежателитѣ на розово масло до реколтата 1932 г. включително сѣ длъжни“ и т. н.

Сѣщо така предлагамъ текстътъ на последното изречение на този параграфъ да си остане тѣй, както е приетъ отъ комисията, т. е. „Розовото масло отъ реколтата 1933 г. може да се пласира следъ пласиране розовото масло отъ реколтата 1932 г.“. Снощи азъ се съгласихъ да се прибави думата „включително“, но не и думата „отъ“ да се замѣни съ „до“, което съвършено измѣня смисъла на члена.

За да се внесе повече яснотъ, повече прецизностъ, азъ моля алинея четвърта на § 16 да се измѣни така: „За закупения на кредитъ или съ аванс, безъ предварително опредѣлена цена, розовъ цвѣтъ отъ дружества, както и за наложени глоби, членовеѣ на дружеството, освенъ ограничено отговорнитѣ, отговарятъ солидарно съ последното съ собственитѣ си имоти, ако това е извършено отъ ак-

пионерно дружество, тая отговорност носят членовете на управителния съвет на сжщото, заедно с последното.

Председателът: Има направени няколко предложения от г. министра на земледелието и едно от народния представител г. д-ръ Чирпанлиев. Предложенията на г. министра са ви известни, вие ги чуите.

Г. д-ръ Чирпанлиев предлага, шото в § 11, нов член 10, в края на втората алинея да се прибавят думите „и при доброволно съгласие за уреждане задълженията“.

Ще пристъпим към гласуване.

Д-ръ Н. Чирпанлиев (д. сг): Искам думата.

Председателът: Ще Ви дам думата след като гласувам предложението по § 5, което предшествува Вашето предложение, защото то се отнася за § 11.

Г. министърът предлага, шото в втората алинея на § 5, след думите „от Общия съюз на българските земледелски кооперации“, да се прибавят думите: „с одобрението на Министерския съвет“. Моля ония г. г. народни представители, които приемат това предложение на г. министра, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Има думата народният представител г. Чирпанлиев по неговото предложение.

Д-ръ Н. Чирпанлиев (д. сг): Г. г. народни представители! В § 11, нов чл. 10, алинея втора, е казано: (Чете) „От дължимите суми на производителите за купен от тях цвят, частните лица и фирми могат да правят насрещни прихвращения само в случаите, когато вземанията им са констатирани с влезли в сила съдебни решения“. Впрочем, тук съглежда една печатна грешка: казано е „влезли в сила“ — изпуснат е думата „законна“.

Аз предлагам в края на тая алинея да се прибавят думите: „и при доброволно съгласие за уреждане задълженията“.

Обажда се: То се разбира.

Д-ръ Н. Чирпанлиев (д. сг): Върно е, че, и без да бъдат прибавени тия думи, то се разбира по общия принцип на правото, обаче законът ще се прилага от Земледелската банка и от комисии и отношенията между тях, които ще има да дължат, и отъзи, които ще има да вземат, ще бъдат по-добре уредени, ако насрещни прихвращения могат да се правят не само когато са констатирани с влезли в законна сила решения, но и при доброволно съгласие между страните. Нищо не пречи да се тури това пояснение в текста.

Министър К. Муравиев: Това предложение е свършено излишно, понеже такъв е смисълът и на самия закон. В него е определен редът. Аз моля г. Чирпанлиев да оттегли предложението си.

Д-ръ Н. Чирпанлиев (д. сг): Нищо не пречи, г. министре, ако има едно такова пояснение, което ще уясни смисъла на закона.

С. Таков (з): То само по себе си се разбира.

Председателът: Моля ония г. г. народни представители, които приемат предложението на народния представител г. Чирпанлиев, шото в края на § 11, нов чл. 10, да се прибавят думите: „и при доброволно съгласие за уреждане задълженията“, да вдигнат ръка. Малцинство, Събранието не приема.

Н. Падарев (д. сг. Ц): Като се отхвърля това предложение, излиза, че законът не позволява прихвращане по доброволно съгласие.

Д-ръ Н. Чирпанлиев (д. сг): Г. министърът заяви, че се разбира така.

А. Буров (д. сг): Тръбва да се каже, че се разбира така, за да не се изтъква вотът на Събранието като че ли се забранява доброволното уреждане на задълженията.

Министър К. Муравиев: Затова г. Чирпанлиев тръбваше да оттегли предложението си, и без туй се разбира.

Министър-председател Н. Мушанов: (к. Буров) Г. министърът казва, че тъй се разбира.

Председателът: Следват другите две предложения, направени от г. министра, по § 19, нов чл. 18. Съ първото г. министърът предлага, в началото на чл. 18 думите: „Притежателите на розово масло от реколтата 1932 г. са длъжни“ да се заместват с думите: „Притежателите на розово масло до реколтата 1932 г. включително са длъжни“ и т. н. Съ второто предложение г. министърът предлага, в края на текста на същия член думите „розово масло до реколтата 1932 г. включително“ — така е изменено и прието на второ четене — да се заместват с думите: „розовото масло от реколтата 1932 г.“, т. е. да се възстанови текстът както е бил първоначално.

Следователно, текстът на чл. 18 ще добие следната редакция: (Чете) „Притежателите на розово масло до реколтата 1932 г. включително са длъжни да декларират пред Българската земледелска банка наличните си количества най-късно 20 дни след влизането в сила на настоящия закон. Розовото масло от реколтата 1933 г. може да се пласира след пласиране розовото масло от реколтата 1932 г.“ Моля ония г. г. народни представители, които приемат така прочетената от мене редакция на чл. 18, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Има още едно предложение от г. министра на земледелието, с което предлага да се даде следната нова редакция на алинея четвърта от § 16, нов чл. 15, вмѣсто оная, която е вотирана на второ четене: (Чете) „За закупувания на кредит, или с аванси, без предварително определена цена, розов цвят от дружества, както и за наложени глоби, членовете на дружеството освен ограничено отговорните, отговарят солидарно с последното с собствените си имоти; ако това е извършено от акционерно дружество, тая отговорност носят членовете на управителния съвет на сжщото, заедно с последното“.

Моля ония г. г. народни представители, които приемат това предложение на г. министра, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля ония г. г. народни представители, които приемат на трето четене законопроекта за изменение на закона за подпомагане на розопроизводството от 26 август 1922 г., с току-що вотираните изменения и допълнения, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 62)

Минаваме към втората точка от дневния ред — първо четене законопроекта за бюджета на държавата за 1933/1934 финансов година.

Моля г. секретаря на прочете законопроекта.

Заместник-секретар К. Кораков (д.): (Прочита чл. чл. 1 и 2 от законопроекта — вж. прил. Т. I, № 75)

Председателът: Има думата г. министър-председател.

Министър-председател Н. Мушанов: Аз ще моля народното представителство да се съгласи да се смѣтне, че е прочетен цялът законопроект, за да не губим време, понеже е голѣм.

Председателът: Моля ония г. г. народни представители, които приемат предложението на г. министър-председателя, да се смѣтне, че законопроектът е прочетен изцѣло, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Има думата г. министърът на финансите.

Министър С. Стефанов: (От трибуната) Г. г. народни представители! И тази година бюджетният проект се внася с закъснение — бързам сам да си направя тая бележка — но трѣбва да добавя, че днес причините за това закъснение са много по-уважителни, отколкото са били всѣки друг път.

На народното представителство предстои да извърши най-важния законодателен акт: разглеждането, преценката и гласуването на държавния бюджет за 1933/1934 финансов година. Нека не се вижда пресилено, г. г. народни представители, ако ви кажа, че едва ли е съставян и внасян бюджетът у нас при такива изключителни и особени условия, при каквито се изготви, внесе и предстои да се разгледа настоящият бюджет. На народното представителство предстои да разгледа този бюджет с нужната сериозност, повече от всѣки друг път, защото моментът е много деликатен, решаващ при тъй особените тежки условия и трудности — не само вътрешни, а и общоевропейски, свѣтови. Сегащният въ-

трешни и външни условия се основно различават от всички друг път при разглеждане и гласуване на бюджетите. Съвършено друго би било положението, ако само България би преживявала затруднения, финансови или стопански, а останалите страни, с които сме във стопански връзки, биха били в нормално положение. Аз тръбва да направя тази бележка, за да се има пред вид, г. г. народни представители, защото считам, че тя е от голямо значение за народното представителство за преценката и решенията, които ще взема. Тръбва да бъде вложена нужната сериозност и големата загриженост при тъй тежкото положение, в което се намираме в последните години, особено днес. Ние няма да бъдем в състояние да вземем правилни решения, ако не се съобразят всички условия и ако всички не сме съгласни върху една констатация, която аз ще се помъжа да ви изложа, с всичкото шкото, което съм принуден да правя в днешния момент, защото няма полза, ако положението и причините се изнесат в техния истински вид. Съ това нищо повече няма да се допринесе. Но ние тръбва да схванем сериозността на въпроса, който ни предстои да решаваме. Положението тръбва да бъде разгледано с необходимата сериозност и чувство на отговорност повече от всички друг път, за да можем да вземем решения, отговарящи на най-необходимите държавни и обществени нужди, в рамките на възможностите. Ако се движим едностранчиво или с увлечения, не съобразявайки всичките условия и давайки различни преценки на положението, ние не ще можем да дойдем до един правилни решения, които да дадат възможност на правителството да изпълни задачата с нужното спокойствие и да свърже двата края. Ако днес това не разберем и не сме готови на всички жертви, нищо не ще свършим. А тръбва да знаем, че няма време повече за игри с тия големи проблеми. Нека кажа, че ние сме на последното стъпало, за да няма вече време за гръшки, лекомислия или увлечения от какъвто и да е характер при разглеждането и решаването на въпросите, които са сложени днес.

Аз няма да искам да правя нито история на миналото, нито да се обнадявам какво ни носи бъдещето, защото за мене това е ясно, но ще се помъжа пред вас, г. г. народни представители, колкото силите ми позволяват, да изнеса истинското днешно положение. Ако днес има нещо страшно, бих казал, по отношение всички различни мнения и колебливи преценки по много проблеми, особено от една година насам, то е туй — тръбва да подчертая, за съжаление — че далеч не е ясно истинското положение и далеч не се преценяват средствата и възможностите, с които днес има да се оперира. Ако на всички бъде ясно това и ако всички разбирате отговорността, която носим, аз съмтам, че задачата е решима и че с обединените усилия на Парламента и на цял народ, въпреки всички трудности и некрасиви перспективи, ние бихме могли да продължим по-нататък, благодарение на особената еластичност на нашия стопански живот, тъй много опростен, и на неговите ангажменти и нужди на нашата държава, която би могла да се посвие малко, стига да имаме съзнанието, че всичко се върши в името на една повелителна необходимост. Ако продължаваме да искаме само облекчения поради някаква криза, да искаме всякому да запазим всичко, което до вчера е имало, с нищо никого да не заснем и никакви нови тежести да не налагаме, ако живеем, г. г. народни представители, с тези разбирания и ако тези разбирания са чистосърдечни, а не изхождат от други съображения, тръбва само да се съжалева и още отсега бързам да кажа — както щем да решаваме задачата, само ще се пръчи и тя не ще може да бъде спокойно изпълнена. А това днес повече не може да продължава. Същевременно излишни ще бъдат всички смутове, които се създават от тук или от там за накарнени интереси или даване на жертви. Днес това е вече една повеля; не е нито лекомислие, нито некадърност, нито несъобразяване на всички възможности, с каквито може да се оперира. Тръбва да съзнаем, че тръбва жертви от всички страни. Не може повече да се спекулира с това положение.

Г. г. народни представители! Съ тези няколко думи аз искам да обрна вниманието ви, че действително на нас предстои една много и много сериозна работа, че ние тръбва да се отърсим от всякакви интереси, партийни, локални, съсловни, каквито и да са те, и от всички едностранчиви настроения и погрешни преценки, каквито до днес съм слушал и които ги съмтам за основно погрешни или направени по други съображения. Но ако тия преценки се дължат на една неизясненост на положението, те не са страшни, те могат да се променят. Ето

защо аз казвам, че народното представителство, цялотокупният Парламент днес има повече от всякога дълга да се вдълбочи и обективно да прецени онова, което ще се изнесе пред него, като се помъжи да съобрази всичко, и да направи за себе си извода, за да може с спокойна съвест да дава мнения или да одобрява ония решения, които ще му се предложат и да знае, че ще изпълни добросъвестно своя дълг.

Преди да пристъпя, г. г. народни представители, към разглеждане на внесенния бюджетпроект, аз съм дължен да направя един кратък преглед на приключенията вече бюджет за 1932/1933 г., като дам кратки бележки и обяснения по него, защото при днешните условия един бюджет не може да бъде разглеждан само от гледище строго фискално — бюджетно. Днес повече от всякога се налага да бъдат преценени ония големи проблеми, които са свързани с изпълнението на този бюджет, както и цялостната политика на правителството в тая насока. Тръбва да се изяснят всички проблеми, които днес спават, които причиняват затруднения в всички посоки на нашия държавен финансов и народостопански живот.

Ако е въпрос да правим преценка на един бюджет от гледище финансово или, по-право, тесно фискално, само с преценката на цифри, които не могат да бъдат оспорени, нищо по-лесно няма от туй. Но при големите измещения, които днес вие ще видите, че са направени, и ония, които ще ни се наложи да правим още, нам тръбва да ни бъдат добре изяснени причините, за да бъдем убедени в името на що сме ги извършили, в името на що още за дълго време ще тръбва да се дават жертви и да се понасят много тежести, за да можем да осигурим на държавата един спокоен живот и едно сравнително спокойно народостопанско развитие.

Г. г. народни представители! Три са проблемите, които тръбва да бъдат разглеждани и изяснени: бюджетният проблем, народостопанският проблем и един по-специален проблем, който днес може би създава най-големите мъчнотии на държавните финанси и на народостопанския живот, девизният проблем — един нов проблем за нас, който в миналото е бил пренебрегнат и малко сме засъгали, проучвали, както и малко сме вземали пред вид логическите последици, които биха се явили от неправилната му преценка, за да изпитваме днес тежките му последици, каквито всички вече чувстваме и виждаме.

Г. г. народни представители! Бюджетът за 1932/1933 г. е приключен с действителни постъпления 4.539.943.559 л. срещу 4.981.717.856 л. за 1931/1932 г., или с един минус от 441.774.297 л., без бюджета на железниците. Бюджетът на железниците за 1932/1933 г. е приключен с 1.120.719.497 л. срещу 1.238.486.755 л. за 1931/1932 г., или с един минус от 117 милиона лева, или общо бюджетът за 1932/1933 г. е приключен с действителни постъпления 5.834.470.498 л. срещу 6.406.254.450 л. за 1931/1932 г., или с един минус от 571.783.952 л., или с 91% постъпления от предвидените.

Г. г. народни представители! Често пъти в миналото аз съм изтъквал — ще го изтъкна и сега — че когато правим сравнения между цифрите на бюджетите и се произнасяме върху действителните резултати от едно бюджетно упражнение, особено от войната насам, и по-специално в последните няколко години, тези сравнения са правилни само тогава, когато се правят при едни и същи условия на упражнение. Данните, колкото и да се считат за автентични, защото са извлечени от държавното сметководство и приключени от сметните палати, са непълни и далеч не могат да служат като база за правилни сравнения. Тръбва непременно да се вземе пред вид доколко държавата е ажур в плащанията си през течение на една или друга година, което при днешните условия повече или по-малко го нямаме. Ако приключването, г. г. народни представители, на един бюджет става в един момент, когато държавата е закъснела в плащанията си с 2, 3 месеца и повече, или когато много от нейните разходи са извършават по други начини, покрити с от изключителни приходи, сравненията между цифрите на този бюджет и други бюджети далеч няма да бъдат правилни. Бързам още отсега да направя тая резерва за себе си и да не правя сравнения между бюджета за 1931/1932 г. и бюджетите за минали години, за да тегля от там заключения и да правя критики или да оправдавам себе си. Вие помнете, г. г. народни представители, че при един случай аз ви дадох цифрите за 9 месеца от бюджета по един особен на-

чинъ, такъвъ, че да можете действително да направите за себе си една правилна преценка на бюджета, ако го разглеждате изолирано. Азъ, бързамъ, г. г. народни представители, да направя тази бележка, за да не се смѣта, че могатъ да бждатъ сравнявани всички цифри по всички бюджети — цифри дадени чрезъ Смѣтната палата на края на юний, а не само на края на мартъ, когато трѣбва счетоводно да стане приключването. Това е при днешните условия невъзможно, когато държавата е нередовна въ своите задължения, било че въ известни години нѣкои разходи отъ бюджетенъ характеръ сж посрещнати въ повече или по-малко отъ други, странични приходи.

Счетоводното приключване на бюджета за 1932/1933 г. ни дава следните данни. Постъпили приходи за 12-тъ месеца по упражнението на редовния бюджетъ и слѣтитъ къмъ него фондове, както и по бюджета на желѣзницитъ и пристанищата, възлизатъ на обща сума 5.834.470.498 л. Като се има предъ видъ, обаче, че до края на бюджетното упражнение ще постъпятъ още приходи, ние трѣбва да приемемъ тая цифра подъ резерва, като счетоводна. По-късно ще ви дамъ и други цифри, за да изнеса действителното приключване, което нѣма да намѣрите като счетоводно приключване на бюджета нито на 31 мартъ, нито на 30 юний, когато то трѣбва да бжде окончателно извършено.

Предвидени да постъпятъ за 12 месеца на изтеклото бюджетно упражнение 6 милиарда лева, постъпили приходи за сѣщитъ 12 месеца 4.713.751.001 л., или постъпили въ по-малко 1.286.248.999 л. Предвидени да постъпятъ презъ изтеклото бюджетно упражнение по отдѣлния бюджетъ на желѣзницитъ и пристанищата 1.393.726.000 л., постъпили презъ сѣщото време 1.120.719.497 л., или постъпили въ по-малко 273.006.503 л. Или, общо взето, предвидени да постъпятъ 7.393.726.000 л., постъпили 5.834.370.498 л., или постъпили въ по-малко 1.559.255.502 л.

Разходъ. Разрешенитъ кредити за 12-тъ месеца на изтеклото бюджетно упражнение сж 7.298.063.000 л., извършени сж разходи за сѣщото време 6.908.928.250 л., или извършени въ по-малко разходи отъ предвиденитъ 389.134.750 л. Този разходъ въ по-малко е резултатъ на ежемесечните съкращения, които въ края на годината вече се изразяватъ въ тая реална и истинска разлика. Често пѣти тая разлика, въ разни моменти на годината, варира различно. Това е по причина, че въ нашитъ платежи, по една установена практика въ последнитъ години, пенсиятъ се плащатъ на всѣки три месеца. Ако тия цифри сж извадени въ момента, когато сж платени пенсиятъ за тримесечието — тѣ сж надъ 300 милиона лева — тази разлика е по-малка. Ако пъкъ сж извадени, когато не сж платени пенсиятъ, тогава тя е по-голяма. Обаче за цѣлата година, когато въ края на годината е станало напълно изплащането на пенсиятъ, тази е разликата, както ви посочихъ. Трѣбва да кажа, че ние не сме останали назадъ въ плащането на пенсиятъ; ние сме назадъ само въ плащането на заплатитъ. Това трѣбва добре да се знае. Нито въ единъ моментъ на приключената бюджетна година тази разлика е била по-малко отъ 389.134.750 л., която е действителната разлика по приключеното упражнение за бюджета 1932/1933 г.

Изплатенитъ разходи за сѣщото време — посочената отъ мене преди това цифра е счетоводна; тази, която ще посоча сега, е касовата — възлиза на 5.385.955.250 л. Неизплатени заплати, вещевени и други разходи — 1.522.973.000 л. Тази цифра има нужда отъ пояснение, което ще се направи малко по-късно.

За 12 месеца имаме извършени разходи 6.908.928.250 л.; постъпили приходи за сѣщото време — 5.834.470.498 л.; или очертава се единъ действителенъ недостигъ отъ 1.074.457.752 л. Но, г. г. народни представители, при приключването на бюджета на 30 юний ще се яви една разлика както въ приходитъ, тъй и въ разходитъ, която твърде е вѣроятно — това личи отъ всички проверки, които сж направени — да бжде най-много съ още 100 милиона лева въ повече.

Този недостигъ отъ 1.522.973.000 л., който по-горе се посочи, следва да бжде намаленъ, затуй защото сумата 863.160.452 л. — тъй както тя вече се потвърждава и отъ приключването, което е направила Върховната смѣтна палата до 31 мартъ — представлява изплатени ариерета отъ минали бюджети. По този начинъ дефицитътъ, който по-горе ви казахъ, значително се намалява.

За да можемъ, г. г. народни представители, да направимъ нашата преценка съвършено обективно — защото единъ бюджетъ изплаща задължения на единъ предше-

ствуващъ бюджетъ, но той сѣщо оставя неизплатени суми или дефицити, които ги поема последващиятъ бюджетъ — трѣбва да бжде направена една съвършено друга равносметка, каквато азъ имамъ честта вече да ви представя по-рано за 9-тъ месеца и отъ тамъ да тегля заключения за 12-тъ месеца. Ако бюджетътъ за финансовата 1932/1933 г. бжде разгледанъ като се съобразятъ всички платени задължения отъ миналитъ бюджети, както и онова, което е останало да се изплаща отъ последващия бюджетъ за сметка на миналогодишния, ще се види, че отъ дефицита 1.522.973.000 л. 700—800 милиона лева е действителниятъ дефицитъ на бюджета за 1932/1933 г.

Едно такова приключване формално вие нѣма да намѣрите въ никой балансъ на държавното смѣтководство. Това приключване трѣбва да бжде съставено като се направи единъ правиленъ анализъ споредъ моите обяснения, както азъ ви ги излагамъ, като се иматъ предъ видъ, както казахъ, бележитъ за заемането и за оставянето на дефицити.

Съ тѣзи нѣколко думи, г. г. народни представители, азъ считамъ, че ви давамъ най-обективно истинската картина на приключения бюджетъ.

По-рано ви заявихъ, че държавата е била нередовна, кога по-вече, кога по-малко, въ изплащанията си. Заради това официалните данни, които винаги сж непълни, не могатъ да служатъ за база на преценка. Ако, г. г. народни представители, вземемъ официалното счетоводно приключване днесъ, ние имаме следната картина. Разрешени разходи за миналогодишния бюджетъ 6.129.675.306 л., по-малко, отколкото сж гласуванитъ, съ оная разлика, която преди малко ви казахъ. Ако вземете графата, въ която се казва „Изплатени разходи“ — а сега ние сме прибавили „Действително“ изплатени разходи — вие ще видите като че ли бюджетътъ се е упражнилъ съ 1½ милиарда лева по-малко. Това не е вѣрно, защото истинскиятъ разходъ на този бюджетъ е онзи, който се получава, като къмъ тая цифра, счетоводно посочена днесъ, прибавимъ онзи остатъкъ, който стои неизплатенъ за сѣщото време, за което време сж предвидени разходитъ, за да имаме истинската картина на миналогодишния бюджетъ. И като съобразимъ, както казахъ, сумитъ, които се поематъ отъ предишния бюджетъ, и ония, които оставатъ пъкъ отъ този бюджетъ за изплащане отъ следващия, вие ще имате истинската картина на миналогодишното бюджетно упражнение, като оставямъ настрана доколко сж изпълнени поетитъ по бюджета ангажменти за вещевени разходи по вписанитъ въ него за изпълнение обекти. Това счетоводно приключение, г. г. народни представители, ни дава 1.522.973.000 л. разлика. Като спаднемъ ариерета 865.000.000 л., остава действително единъ дефицитъ отъ 760.000.000 л.

Миналогодишниятъ бюджетъ, както ви е известно, си е послужилъ съ изключителни приходи, които сѣщо така по счетоводнитъ смѣтки пакъ нѣма да се намѣрятъ. Ние сме използвали нетрансферираните левове презъ миналата година 358.000.000 л.; имаме използвани около 100.000.000 л. отъ монетитъ; като прибавимъ и други нѣкои суми, ще станатъ всичко около 540.000.000 л. Азъ вече имамъ случая да ви дамъ тѣзи обяснения, нѣма защо да ги повтарямъ. Имайте предъ видъ, че въ миналото тѣзи извънредни приходи сж били повече. Въ подкрепа на моята мисълъ азъ ще ви дамъ официални данни и вие ще се съгласите съ мене въ тая констатация и тая преценка, която изнасямъ предъ васъ за действителното положение на приключения бюджетъ.

Заемането на суми отъ фондовитъ, каквото и ние сме направили презъ тази година и каквото е правено въ миналото, представлява следната картина. Взетитъ суми отъ разни фондове за последнитъ три години възлизатъ, както следва: за бюджета 1930/1931 г. — 638.250.000 л.; за бюджета 1931/1932 г. — 281.967.000 л. и за бюджета 1932/1933 г. — 116.000.000 л. Но понеже въ миналото нѣмаше смѣтка нетрансферираните лева, за които казахъ преди малко, действителното заемане е по-голямо. Обаче отъ фондовитъ смѣтката е тая, която азъ ви чета.

Това приключване, г. г. народни представители, се експлоатира по единъ неправиленъ начинъ, но азъ нѣмамъ за целъ да отговарямъ на несъстоятеленъ упрекъ. Азъ имамъ вече наръчка приключването отъ Върховната смѣтна палата на смѣткитъ по бюджетитъ на последнитъ 3—4 години. Трѣбва да дочакаме свършването на бюджетитъ за последващитъ години, за да можемъ да кажемъ истината, обективната истина по упражнението на единъ бюджетъ. Впрочемъ, считамъ за излишно да се впускамъ върху

една бележка, която е направена тукъ, че на управлението били оставени нѣкакви милиарди. Нѣма абсолютно нищо повече, защото приключването на смѣтките за взетите суми отъ фондовете и разни други източници ни дава тѣзи цифри, които вече илюстриратъ положението за последните три години, които се свързватъ една съ друга.

Сѣщото нѣщо е и съ монетите. Печалбата отъ монетите 790.087.035 л. е употребена за покриване дефицита на следните бюджети: по бюджета за 1930/1931 г. — 274.087.035 л.; по бюджета за 1931/1932 г. — 416.739.000 л., като отъ тѣхъ 220.000.000 л. сѣ изтеглени поевъ първото тримесечие до 30 юний; по бюджета за 1932/1933 г. — 100.000.000 л. крѣгло. Ето ви, г-да, и разпредѣлението на тѣзи изключителни извънбюджетни срѣдства, които сѣ използвани, както по бюджета за 1932/1933 г., тъй и за миналите две години, за да можете да имате представа и за извънбюджетните срѣдства, съ които си е послужилъ бюджетътъ. Всичките онѣзи счетоводни смѣтки, които дохождатъ днесъ да дадатъ картината на приключения бюджета за 1932/1933 г. отъ Върховната смѣтна палата, да не могатъ да служатъ за база на преценка — колкото и тѣ да сѣ официални и автентични — на туй приключване и да дадатъ основание да бжде то критикувано. Като дефицитъ на бюджета тежатъ три голѣми цифри, които не сѣ резултатъ на бюджетното упражненіе на 1932/1933 г., но които сѣ резултатъ на използване извънбюджетни срѣдства, което започва преди 3 години. Едната отъ тѣхъ е краткосрочниятъ заемъ отъ държавните и обществени фондове, за който вече ви четохъ и който, приключенъ едва преди нѣколко дни отъ Върховната смѣтна палата, дава 679.350.000 л., отъ които, както ви казахъ, само 100 милиона лева тежатъ на приключения бюджета за 1932/1933 г. Друго едно голѣмо перо е отъ медноникеловите и сребърните монети, на които сега се приключватъ смѣтките — 698.836.360-70 л., които сѣщо ви прочетохъ какъ се разпредѣлятъ за смѣтка на три бюджета. Това използване на тѣзи срѣдства се разпредѣля на последните три години. Г. г. народни представители! Отъ приходите на бюджета за 1932/1933 г. сѣ платени 863.164.452-32 л. ариерета отъ минали бюджети. Следователно, само формално и счетоводно е приключенъ отъ Смѣтната палата миналогодишниятъ бюджетъ, който влечи три неприключени смѣтки: за монетите, за използването на фондовете и за изплащане на ариеретата, които смѣтки не може да бжде да сложени само върху последната година, въ която тѣ се приключватъ.

Щѣхъ да пропусна 600-тѣ милиона лева бонове въ Народната банка, които сѣ заварени още преди съставянето на миналогодишния бюджетъ. Сега вече, при новите решения, които имаме, както ви е известно и както ви се обясни отъ г. министър-председателя, ние ще пристѣпимъ къмъ използването на нови 500 милиона лева бонове, споредъ разрешението отъ Финансовия комитетъ, които при използването ще лѣгатъ като тежестъ, като изключителни срѣдства къмъ следващия бюджетъ.

Това сѣ, г. г. народни представители, накратко обяснениата, които имамъ да дамъ по приключения бюджета за 1932/1933 г.

Нуждно е, г. г. народни представители, да се кажатъ и нѣколко по-общо приказки около приключването на този бюджетъ, за да можете да имате една идея за усилията, които сѣ вложени въ приключването му. За политиката, която е водило правителството, за грижите и съзнанието за изпълненъ дългъ, които то е имало при това положение.

Г. г. народни представители! За да може да бжде критикуванъ единъ бюджетъ и да може да бжде дадена една правилна и обективна преценка за него, това може да стане само тогава, когато неговото упражненіе и упражненіето на предшестващите бюджети се прави при едни и сѣщи условия, при една и сѣща стопанска база, при едни и сѣщи възможности. И ако, г. г. народни представители, ние сме приключили миналогодишния бюджетъ въ 91% отъ предвижданията при миналогодишните условия, трѣбва да бжде преценено какви усилия сѣ вложени при изпълнението на тоя бюджетъ и какво е направено още при неговото съставяне. Вамъ ви е добре известно, че този бюджетъ се състави съ 700 милиона лева съкращения въ сравнение съ миналия бюджетъ и бѣ приключенъ при реализирането си съ 300 и нѣколко милиона лева икономии. Това сѣ единъ милиардъ лева. Ще се съгласите, г. г. народни представители, че при тази разширена администрация и голѣмите ангажменти отъ миналото, които заварихме, и при условията днесъ на живота, ние трѣбваше да прибѣгнемъ къмъ съкращения не отъ любовъ къмъ изкуството за съкращаване, нито затова, че политиката на

съкращения е най-правилната — напротивъ — но защото при изключителните времена, въ които се намираме, и при нуждите, които има да задоволяваме, тая политика на икономии и съкращения се явява като първа наложителна мѣрка. Вие ще трѣбва да прецените политиката на правителството въ нейната цѣлостъ. Тая политика сѣ две думи е, че правителството се е стремилъ да прави всички възможни икономии. Че това е така, се вижда отъ 700-тѣ милиона лева съкращения въ бюджета миналата година и още 300 милиона лева икономии при изгълнението на сѣщия бюджетъ. Ние не изразходваме нито една стотинка по други пѣтища, защото не разполагаме съ други изключителни срѣдства така, както е ставало въ миналото. Понеже сме преценили още отъ първия моментъ, че съкращенията сѣ недостатъчни, ние трѣбваше да прибѣгнемъ и къмъ търсенето на нови приходи, за да можемъ що-годе да свържемъ двата края, колкото тая задача въ днешните тежки времена да е твърде мъчна.

Г. г. народни представители! Азъ трѣбва да отхвърля отъ тази трибуна всичките упрѣци, които се правѣха, както по съкращенията, които ние правѣхме, така и по закона за засилване държавните приходи и другите измѣнения на законите, за да създадемъ нови приходи на държавата. Казваше се, че щѣли сме да разстроимъ стопанския животъ и т. н. Ако направите обща преценка на нашата дейностъ досега, ще трѣбва да се съгласите, че ние сме се водили само отъ съзнанието да не харчимъ повече, отколкото сѣ били възможностите ни, че сме създали и нови приходи за съкровището, въпрѣки тежкото стопанско положение на страната, за да можемъ да изпълнимъ именно тая задача, която азъ преди малко въ цифри ви изнесохъ. Този бѣше възможността — повече отъ това не бѣ възможно да се направи. Това не значи още, че не биха могли да се намѣрятъ нѣкои дребни недостатѣци. Има ги. Азъ нѣма да ги отрека. Но трѣбва да се съгласите, че, за разлика отъ по-рано, общата насока на бюджетната политика на правителството е била тая: преценявайки особените условия и възможности, въ които живѣемъ, то е вървѣло систематически въ пѣтя на съкращенията за свързване на двата края, ръководено отъ правилото: икономии и намиране на нови приходи, защото друго правило до днесъ никоя наука и никой гений не е измислилъ. Нѣма друга рецепта. Тая рецепта ние сме изпълнявали съ всичкото съзнание за отговорностите, които поемаме въ едни такива моменти, колкото и да бѣхме приятни или неприятни на този или онзи. Ние не сме се ръководили отъ никакви други съображения, освенъ отъ съображения държавни: да поддържаеме живота на държавата, който съ цената на всичко трѣбва да се поддържа, и интересите на който стоятъ надъ всички други интереси.

Ето, г. г. народни представители, съ тѣзи нѣколко думи азъ завършвамъ обясненията си по приключването на бюджета за 1932/1933 финансова година.

Г. г. народни представители! Колкото и да бѣше трудна задачата ни при изпълнението на изтеклія бюджетъ, 10 пѣти по-трудна бѣше тя при изготвянето на бюджетно-проекта за 1933/1934 финансова година. Трѣбва да се съгласимъ, г. г. народни представители, че колкото и да е малък интервалътъ отъ една година, условията при съставянето на миналогодишния бюджетъ и тия при съставянето на настоящия бюджетъ, и вътрешни, и външни, по всички посоки се съвършено различаватъ и тѣ трѣбва да се иматъ предъ видъ. Трѣбва да бжде преценена тази голѣма работа, която е извършена съ съставянето на този бюджетъ, и че колкото и да се е желало още много да се извърши, повече отъ това, съ изключение на дреболии, засега не е възможно. Защото, въ края на краищата, колкото и да е повелителна нуждата за свързване на двата края, безъ да се прибѣгва къмъ каквито и да било други изключителни източници, все пакъ има една граница, до която може да се отива въ намаленията, освенъ съ основна реорганизация на държавната машина, което е една работа за по-спокойно време. Има една граница, до която може да се върви. Азъ считамъ за излишно да се спорамъ на отдѣлни ресори, въ които — бихъ могълъ да подкрепя това — намаленията сѣ стигнали дотамъ, че по-нататкъ сѣ абсолютно невъзможни. Може би тукъ и тамъ да се намѣри още нѣщо за съкращаване, но това не ще рече, че голѣмото, което е предстоило да бжде извършено, не е направено.

Ние трѣбва да бждемъ готови, г. г. народни представители, да поемемъ тази отговорностъ, че бюджетътъ за предстоящата година не може да бжде по-голѣмъ отъ този, който ние представяме, както и не може да бжде, при всичката воля и желание, още значително съкратенъ. Една такава задача не може да се решава съ замахъ въ

една година. Миналата година, както ви е известно, се направиха съкращения от един милиард — при съставянето на бюджета 700 милиона лева и при изпълнението му 300 милиона лева, както вече казах. Тази година правим нови съкращения от 300 милиона лева, които съкращения ще ви се кажат от къде сж.

Но срещу това, г. г. народни представители, азъ бързамъ да ви заявя, че и въ преценката на приходите, които ние сме вписали, сме били много скромни. И това е едно явление — колкото да е нескромно, ще го кажа — което за пръв път се вижда въ историята на нашите бюджети, особено при днешното положение, въ което ние живеемъ. Никой път предвидени приходи въ бюджета на една година не сж били съ такава разлика по-малки, както ние сега ги предвиждаме, въ сравнение съ приходите на предшестващата година. Защото ние не шемъ да лъжемъ себе си; ние сме длъжни да дадемъ една преценка на перспективите, които сж ясни предъ насъ и на тъй промънената стопанска конюнктура, за която тръбва да се държи сметка. Нищо по-лесно нѣма отъ това да пишешъ съ 5—10% по-малко приходи отъ миналата година — съвършено оправдано е — безъ да създаваме нови приходи, и да приключимъ бюджета на тази база, на която го представяме — 5.140.000.000 л. Действително приходите, както ние ги представяме, сж приблизително реални, като имаме предъ видъ измѣненята на законите. Азъ държа сметка и правителството си дава отчетъ за днешното положение. Затова сж употребени всички усилия, за да можемъ да излъземъ съ единъ бюджетъ приблизително реаленъ. Това се постига значително съ измѣненята на нѣколкото закони, които отъ нѣкои се намираха за пакостни, а отъ нѣкои и за разсипнически, както и съ гласувания напоследъкъ законъ за засилване на държавните приходи, който считамъ, че ще ни даде единъ аритметически резултатъ къмъ 650 милиона, а ги предвиждаме само къмъ 500 милиона лева. Тази задача не бѣ така лека, не бѣ тъй приятна. Тръбва да кажемъ, че не винаги се е процедирало по такъвъ начинъ и не винаги се е държало сметка за свързването двата края. При това нека добавя, че не можемъ повече да се направи при днешните възможности.

Г. г. народни представители! Въ законопроекта за бюджета на държавата за 1933/1934 г., освенъ тѣзи измѣненя, които тръбваше да внишемъ по силата на последния нашъ докладъ въ Женева — за боноветъ, за правата на финансовия министъръ за предварителенъ контролъ по ангажиране на разходите и за намалението съ 4% на лихвата на нетрансфераемите вноски по заемите, отъ 6% на 2% — ще видите, че сж направени още и нѣкои нови измѣненя, вписани сж нѣкои нови членове, колкото и съ това законътъ да се претрупва. Нуждата ни наложи да направимъ това, защото нѣмаше възможностъ да се направятъ набързо съответните корекции въ всички специални закони. Днесъ нуждата налага да не държимъ толкова сметка за формите, а за съдържанието, защото и последниятъ сантимъ, който можемъ да откъпемъ отъ нѣкъде, въ днешно време е отъ значение.

Съ чл. 7 става увеличение на удържките върху заплатите на държавните служители, което ви е известно. Този е старъ членъ, само че има измѣнение въ процентите.

Съ сѣция членъ 7, точка д, става малко увеличение и на удържките върху държавните пенсии.

Съ чл. 15 се правятъ нѣкои поправки по отношение пътуванията на държавните служители по българските държавни желѣзници по служебна работа. Превъстановява се досегашната практика да се трѣбватъ пътни пари на държавните служители или да имъ се даватъ безплатни карти споредъ длъжността имъ, а си купуватъ билетъ за III класъ, съ който пътуватъ въ съответния на служебното имъ положение класъ: III, II или I, безъ да имъ се заплаща разликата. Това се прави, за да се избѣгнатъ всички изпользвания, които сж съществували досега въ това отношение. Колкото и да не сж голѣми тия въпроси, тѣ трѣбва да бждатъ поправени.

Чл. 33, който е новъ членъ, установява едно положение, че съ съдебни марки се плащатъ и нѣкои берии за улеснение процедурата.

Чл. 40 — старъ чл. 39 — измѣня размѣра на нѣкои такси, берии и гербъ.

Съ чл. 41 — старъ чл. 40 — се прави измѣнение на таксите „водно право“, събирани въ приходъ на културните мѣроприятия.

Новиятъ чл. 43 говори, съ колко време може да бжде продължена отсрочката, която се дава на редовните трудови горско-производителни кооперации по закона за горите, но срещу заплащане 8% лихва за просроченото време.

Съ новия чл. 44 се правятъ облекчения, като се продължаватъ крайните срокове, по закона за продаване нѣкои държавни гори въ Станимашка околия и други горски стопанства.

Съ чл. 47, който е старъ, се намаляватъ нѣкои пощенски такси, понеже сж били високи.

Съ новия чл. 59 се правятъ нѣкои измѣненя въ закона за въздухоплаването.

Съ новия чл. 60 се дава възможностъ на държавните учреждения да могатъ да правятъ доставки по доброволно съгласие, вмѣсто до 10.000 л., до 20.000 л.

Съ новия чл. 61 се прави измѣнение относно запорите върху заплатите на държавните, окръжни и общински служители, както и на служители при автономните и обществени учреждения.

Да не ви чета, г-да, всички останали членове до края, повечето отъ които сж нови, съ които се цели все засилване на приходите или пъкъ уясняване на нѣкои непълноти въ специалните закони. Съ постепенното измѣнение и уясняване на последните, всички подобни членове ще паднатъ отъ закона за бюджета на държавата.

Г. г. народни представители! Бюджетътъ на държавата за 1933/1934 финансовъ година, безъ бюджета на желѣзниците, възлиза на 5.140.000.000 л.

Въ чл. 1 цифрата на разхода е 5.205.388.000 л., обаче отъ забележката се вижда, че въ тая сума сж включени и 65.388.000 разходи за службите отъ закритите окръжни съвети, които минаватъ къмъ съответните петъ държавни ресори. Съ закриването на окръжните съвети, г. г. народни представители, които имаха единъ бюджетъ къмъ 180 милиона лева, разходите за всичките специални окръжни сервиси, които се предаватъ на съответните държавни ресори и издръжката имъ се поема отъ държавата, сж редуцирани въ общата цифра 65.388.000 л. Като се снематъ тия 65 милиона лева и нѣщо, бюджетътъ за 1933/1934 г. спрямо миналата година остава 5.140.000.000 л. Ще ви прочета подробно разходите за службите отъ окръжните съвети, които преминаватъ къмъ различните министерства.

Бюджетътъ на Министерството на вътрешните работи и народното здраве е намаленъ на 237.912.400 л., но приема едно увеличение отъ 5.835.600 л. отъ окръжните служби и за това по проекта става 243.748.000 л.

Бюджетътъ на Дирекцията на народното здраве, на базата на ланския бюджетъ, е намаленъ на 137.259.600 л., но приема 28.820.400 л. отъ окръжните санитарни служби и става 166.080.000 л.

Бюджетътъ на Министерството на търговията, промишлеността и труда, на базата на ланския бюджетъ, се намалява на 90.697.400 л., но приема едно увеличение отъ 2.102.600 л. отъ окръжните служби и по проекта става 92.800.000 л.

Бюджетътъ на Министерството на земледелието и държавните имоти, на базата на ланския бюджетъ, е намаленъ на 274.371.400 л., но приема едно увеличение отъ 18.817.400 л. отъ окръжните служби и по проекта става 293.188.800 л.

Бюджетътъ на Министерството на обществените гради, пътищата и благоустройството, на базата на ланския бюджетъ, е намаленъ на 170.017.200 л., но приема едно увеличение отъ 9.812.000 л. отъ окръжните служби и по проекта е 179.829.200 л.

Разходите, г. г. народни представители, които сж поети отъ службите при закритите окръжни съвети, сж намалени значително — нѣкъде съ 20%, нѣкъде съ 50%, както е напр. съ службите по народното здраве, понеже на много мѣста съществуваша двойствени служби.

По този начинъ бюджетътъ на държавата се установи на 5.140.000.000 л., безъ бюджета на желѣзниците; но като приема едно увеличение отъ 65.388.000 л. отъ разходите по службите на закритите окръжни съвети, възлиза на 5.205.388.000 л.

Г. г. народни представители! Предстои и една друга реформа, която, обаче, поради извънредно многото работа, не можа да бжде извършена и цифрите не можаха да бждатъ вписани въ бюджетопоекта. Думата ми е за много отъ фондовете, които, споредъ закона за стабилизационния заемъ отъ 1928 г., нѣматъ право на самостоятелно съществуване и трѣбва да се включатъ въ бюджета. Ако се не лъжа, тѣ сж къмъ 27 или 28 фонда, отъ които не повече отъ 7 или 8 ще останатъ да съществуватъ самостоятелно, а другите ще трѣбва да се включатъ въ бюджета. Тази задача, г. г. народни представители, не бѣше така лека, не можа да се изготви всичко навреме и затова не можаха да се включатъ въ бюджета. Обаче тѣ се преработватъ, установяватъ се ангажментите и задълженията по тѣхъ, и наличните суми, които сж останали, за да се види кои отъ тѣхъ биха могли още сега

да се включат въ бюджета и кои сме принудени още за една година да ги оставим самостоятелни. Твърде е възможно да останат някои, други напълно се съкращават, като остават приходите им до приключването на поетите им ангажменти и пр.

И тук, г. г. народни представители, съществува една аномалия и непълнота, че не се вписва, когато се поемат ангажменти, напълно цялостният размер на обекта, за да може да се види въ дадена година доколко ще бъде възможно изпълнението на обектите, дали действително приходите на съответните фондове ще покриват поетите ангажменти. И счетоводно тази преценка вие не можете да я направите, ако не си послужите с допълнителни преценки и сметки, които да изяснят поетите ангажменти, въ колко време ще бъдат привършени и какви ще бъдат през същото време приходите, за да не се закача впоследствие бюджетът. Днешното положение на държавния бюджет не позволява вече това.

Ето защо трябва да се има предвид, че при второто четене бюджетопроектът формално ще бъде увеличен. Всичко туй ще бъде въ съгласие с нашите доклади въ Женева, че бюджетът си остава действително същия върху минала база, намален на 5.140.000.000 л. Тия нови вписвания, било от закритите окръжни съвети, както ви ги прочетох, било от фондовете, ще имат насреща и реалните си приходи. Това абсолютно съ нищо няма да измени положението на бюджета. Това трябва да стане, г. г. народни представители, защото трябва да се съгласим, че тази система, която се е следвала въ последните години, от 1926 г. насам, не е от най-препоръчителните. Две-три думи и по този въпрос, по който често пъти имаме големи неприятности, и по който е трябвало съ всеки един път потвърдено да се обяснявам. Няма защо да ви цитирам отделни случаи по много фондове, съ които, ако се продължава по същия начин да се поемат непрекъснато ангажменти, непременно ще докарат тежести на бюджета.

Защо се е прибило, по моята скромна преценка, до системата на фондовете? Когато се спира системата на извънбюджетните бюджети и се е създавал единният бюджет, за да може да има единен пълен контрол върху всичките приходи и разходи на държавата, минава се на системата на развитието на фондовете. Създаването на фондовете — не отричам нуждата от някои от тия фондове — се е наложило, г. г. народни представители, поради следната причина. Понеже държавата, въ предвиджанията на своите разходи, не е могла да бъде винаги обективна въ исканията и въ удовлетворението на своите държавни, обществени, стопански, културни и др. нужди, и понеже не съ е удовлетворявали справедливо от бюджетите, според възможностите на държавните приходи, прибило се е до системата на фондовете. Какво значи фондове, г-да? Нищо друго, освен едни изключителни облози, даже някои от тях за сметка на държавните приходи — 5% от тия данъци, 2% от ония приходи, толкова на стоне знаа от кои смярки и т. н. И понеже тази система е удовлетворявала частично инициативите, или инициаторите на исканията по тия нужди, тя сама по себе си автоматически се е насърчавала и се е развивала до едно положение, което ние считаме, че става вече пакостно по-нататък и не може да продължава. Тая система не дава никаква възможност, както ви казах, на един пълен контрол върху размерите на ангажментите. Вписват се само плащанията, а не се вписва цялостният ангажмент и за колко строителни сезони. Плащането едва отговаря на 1/5 или 1/10 от обекта; един обект се изпълнява въ една година, други — въ 5 години, и винаги съ остатък, че фондът разполага, и така съ ставали увлеченията. Ако продължава тая система, да бъдат удовлетворявани ангажментите само от тия източници, ще се забатачи повече и ние считаме, че е време да се тури край на нея. Но по нямаме възможност да се приведат тъй бързо въ известност, или да се прекратят поетите ангажменти, било от техническо гледище, било по много други съображения, тия фондове не могат да се включат веднага въ бюджета. Обаче ние пристъпваме към тяхната ликвидация, като имаме принципиалното решение, че ще останат самостоятелни само ония фондове, които съ вписани въ закона за стабилизация заем от 1928 г.

Г. г. народни представители! Нека пристъпим към по-подробното обяснение на бюджетопроекта за 1933/1934 г. Чл. 1 говори за разходите. Разходите, г. г. народни представители, тъй както ви се прочетоха цифрите по ангажментите на развитието ресори, съ предвидени по следния начин. Оставям предвидените разходи по бюджетите на Върховното правителство, на сметните палати, на Министерството на външните работи, на Православната църква

и др., където няма особени промени и считамъ за излишно да давамъ подробности по тях. Минавамъ на по-важните съкращения по министерствата, за да обясня въ какво именно се състоятъ тѣ.

Министерството на финансите прави едно съкращение отъ нови 13 милиона лева по своя бюджетопроектъ, следъ като миналата година, както ви е известно, се направиха значителни такива — едно министерство, което има свършено малко въществени разходи, което има една администрация за събиране на приходи, строго установена, и следователно една го-голяма реорганизация въ службата е абсолютно невъзможна. Напротивъ, азъ считамъ — поддържалъ съмъ го и въ миналото, поддържамъ го и днесъ, особено при днешните условия — че ако има една наложителна нужда за увеличение, то е въ тоя ресортъ, както и за подобрене и за стабилитетъ на администрацията. Азъ считамъ, че тази администрация днесъ повече отъ всѣкога трябва да бъде даже засилена трябва да бъде подобрена, защото условията за събиране на данъци съ свършено различни отъ предишните, нуждите на държавата съ големи и всичките ония пропуски, които съ ставали, не могатъ повече да продължаватъ. При все туй, г. г. народни представители, азъ се помъжихъ да направя всички възможни съкращения, които считамъ за напълно реални, било въ въществения разходъ, било въ службите, съ закриване на някои безъ значение митници и др. Считамъ, че съ туй този бюджетъ добива вече едно намаление до последна възможност. Въпреки това, азъ предложихъ, г. г. народни представители — и правителството възприе — едно малко увеличение за нови служби, което е абсолютно наложително. Една основна грѣшка е станала по-рано съ закриване самостоятелната акцизна служба и сливането на службата на прѣжитъ данъци съ онази на акцизите. Не е трябвало шаблонно тия две служби да се сливатъ, защото не е еднакво положението въ всѣки единъ центъръ. Ето защо, г. г. народни представители, азъ възстановявамъ една частъ отъ акцизните служби: въ 10—12 центъра само, които иматъ голямо значение, главно поради голѣмите акцизни приходи, които тѣ даватъ. Възстановяваме акцизните служби, обаче по единъ начинъ най-икономиченъ. Службата се обособява, като остава подъ същия покривъ, въ същото помѣщение, като си служи и съ същата архива, съ същата прислуга и т. н. По такъвъ начинъ, тъй обособена, акцизната служба дава по-голяма гаранция за отговорности на лицата, които прѣко съ поставени да се грижатъ за събиране на тѣзи данъци, които съ малко по-специални. Съ едно незначително увеличение отъ 1 милионъ и 800 хиляди лева се възстановява отделна акцизната служба само въ ония центрове, където считаме, че това е наложително, като само Софийското акцизно управление предвиждаме да бъде въ отделно помѣщение. Г. г. народни представители! Отъ провѣрките, които съ направени, се оказва, че отъ София, която е най-големиятъ консомативенъ центъръ, не съ били събрани почти никакви приходи отъ акцизи. Това е, защото не е имало една специална служба, която да има грижата и да носи отговорностите за събирането на тия приходи. Азъ считамъ, че съ това принципиално разрешение на въпроса, като акцизната служба се възстановява частично, само тамъ, където е необходимо, се прави една правилна стѣпка напредъ.

Въ същото министерство, г. г. народни представители, възвеждаме една нова специална служба, единъ ревизорски институтъ отъ 7—8 души, съ единъ началникъ и 6 души ревизори по всички данъци и приходи. Основно погрѣшно е финансовитѣ управления — и това не може да продължава повече — и цялата данъчна администрация да бъдатъ абсолютно безъ никакъвъ контролъ. Всички служби, където се оперира съ пари, и специално тая служба, която събира данъците на държавата, нѣмагъ свой ревизорски персоналъ. Финансовиятъ градски данъченъ началникъ никога не се ревизира. Той работи самостоятелно — никога не се провѣрва неговата дейностъ. Ето защо, г. г. народни представители, ние предложихме това нововъведение въ нашия докладъ въ Женева и то се одобри, за да се осъществи онова, за което се говори отъ нѣколко години насамъ — че ние трябва да засилимъ контрола върху установяването и събирането на данъците. Това толкова повече се налага въ днешно време, предъ видъ на голѣмите нужди на държавата, отъ една страна, и предъ видъ особеното положение и условия, при които трябва да се събиратъ данъците — отъ друга.

Г. г. народни представители! Ние предвиждаме седемъ служби, които нѣма да стоятъ въ управлението на министерството. Между тяхъ се разпредѣлятъ районите било отъ по единъ голѣмъ окръгъ или нѣкъде по 2 по-малки окръга; тѣзи ревизори ще бъдатъ въ движение и въ постояннъ

контактът с данъчните началници в градовете. Този контрол, както казах, е абсолютно необходим. Заплати се предвиждат по-големи. Ще се помислим да извадим хора от самата служба, да им дадем едно положение по-авторитетно, за да има действително единъ практически резултат от тази малка реформа, която ще струва едва около 900 хиляди лева само.

Това сж промънитъ, г. г. народни представители, въ Финансовото министерство.

Въ Военното министерство...

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Вие се впуснахте въ подробности по бюджети, които не сж ни раздадени. Азъ съм тамъ, че това не е задача на изложението на г. министра. (Глъчка)

Председателътъ: (Звъни) Моля, г. Пждаревъ.

Министърътъ С. Стефановъ: Въ Военното министерство сж направени съкращения за 70 милиона лева.

По отношение бюджета на просвѣтата, г. г. народни представители, съкращения се правятъ и въ служби, и въ веществени разходи. Закри се учебниятъ комитетъ, закриха се и още други нѣкои излишни, ненужни служби въ централното управление; увеличаватъ се часоветъ на учителитъ, които часове сж били досега много малко; съкращаватъ се нѣколко гимназии, и по тоя начинъ се постига едно намаление къмъ 70 милиона лева.

Министерството на вътрешнитъ работи прави съкращения за 5—6 милиона лева. Обаче, като поема службитъ отъ закрититъ окръжни съвети, бюджетътъ му остава такъвъ, какъвто бѣше досега.

Дирекцията на народното здраве прави съкращения за около 15—16 милиона лева, обаче, поемайки въ сѣция размѣръ службитъ на закрититъ окръжни съвети, както ви казахъ преди малко, бюджетътъ ѝ остава сѣщиятъ, както досега.

Министерството на благоустройството има една голѣма администрация. За този ресоръ, въпрѣки голѣмото стѣснение, ние сме се мъчили винаги да предвиждаме повече кредити, защото считаме, че това е единъ ресоръ, отъ който икономии не можемъ да правимъ. Сега въ кредититъ за веществени разходи, въпрѣки голѣмата дейностъ, която има да развива това министерство, сж направени икономии за 15—20 милиона лева, макаръ и да поема съответнитъ служби отъ окръжнитъ съвети.

Въ Министерството на външнитъ работи сж направени съкращения за 4—5 милиона лева.

Въ Министерството на земледѣлнето съкращенията сж 18 милиона лева. Като поема, обаче, почти за сѣщата цифра службитъ на закрититъ окръжни съвети, бюджетътъ му остава въ сѣщото положение, както е досега.

Г. г. народни представители! Нѣколко думи трѣбва да кажемъ и по чл. 2, относно приходитъ. Ето потвърждение на оная моя бележка, която казахъ преди малко: че приходитъ, които ние днесъ предвиждаме, сж предвидени съ огледъ на действително постигнатитъ въ предшестващата година приходи и че нѣма една чувствителна разлика въ нѣкои пера. Но, благодарение на всички измѣнения на нѣкои закони, които извършихме, и благодарение на закона за засилване приходитъ, който мина наскоро — приходитъ на който законъ, като ги сконтираме достатъчно отъ аритметическитъ изчисления предъ видъ конюнктурата — ние считаме, че правимъ едно балансиране на бюджета. При днешнитъ условия това балансиране не е една лека работа. За него сж направени голѣми усилия, каквито, азъ поне, не познавамъ досега въ бюджетитъ, който съмъ ималъ възможността отъ доста години да проучвамъ и да познавамъ.

По прѣжитъ данъци, отъ предвиденитъ 675 милиона лева по изтеклото бюджетно упражнение, сега се предвиждатъ да постѣпятъ по бюджета за 1933/1934 финансова година 424 милиона лева, или съ 251.030.000 л. по-малко, въпрѣки подобренията, които станаха въ закона за събиране прѣжитъ данъци. Тия подобрения, при миналата стопанска конюнктура, преди кризата, щѣха да дадатъ единъ допълнителенъ приходъ отъ 250—300 милиона лева най-малкото, което можеше да се получи въ повече годишно. Но при днешнитъ условия това става вече съвършено проблематично. Ето защо азъ наричамъ тоя приходъ аритметически и го сконтирамъ, спадамъ го като постѣпление по прѣжитъ данъци въ повече, като служи да покрие дефицититъ, които все повече се увеличаватъ, и да осигури предвиденото постѣпление за предстоящото бюджетно упражнение. Така че отъ предвиденитъ 675 милиона лева въ

миналото бюджетно упражнение, като намалимъ 250 милиона лева, ще имаме за текущата финансова година приходъ отъ прѣжи данъци 424.050.000 л.

Отъ косвени данъци сж предвидени за 1932/1933 г. 2.566.000.000 л. Тукъ, г. г. народни представители, държа да спра вашето внимание, че тия приходи сж издържани до днесъ безъ дефицитъ благодарение измѣненията, които правихме въ законитъ. Сега предвиждаме 2.217.000.000 л., или съ 349.000.000 л. по-малко, въпрѣки новия законъ за засилване приходитъ.

Отъ такси и берии сж били предвидени миналата година 655.200.000 л.; сега предвиждаме 804.000.000 л., защото постѣпленията по тѣхъ сж положителни. Предвиденитъ 148 милиона лева въ повече сж напълно реални.

Отъ глоби и конфискации сж били предвидени да постѣпятъ 75 милиона лева, а сега предвиждаме да постѣпятъ 58 милиона лева — или съ 17 милиона лева по-малко.

Приходи отъ желѣзници и пристанища сж били предвидени да постѣпятъ миналата година 123.111.670 л., а сега предвиждаме 118.567.310 л., или съ 6.544.000 л. по-малко.

Приходи отъ пощи и телеграфи сж били предвидени да постѣпятъ миналата година 391 милиона лева, а сега предвиждаме да постѣпятъ 276 милиона лева, или съ 115 милиона лева по-малко, понеже има една корекция въ такситъ.

Приходи за заплати на учителитъ: предвидени миналата година 380 милиона лева, а сега се предвижда да постѣпятъ 300 милиона лева — или съ 80 милиона лева по-малко.

Разни приходи: миналата година сж били предвидени да постѣпятъ 478.158.330 л., а сега се предвиждатъ 461.270.690 л. — или съ 16.887.640 л. по-малко.

Приходи отъ сключени бюджети: предвидени да постѣпятъ миналата година 190 милиона лева, а сега се предвижда да постѣпятъ 200 милиона лева — или съ 10 милиона лева повече.

Или всичко, г. г. народни представители, при предвиденитъ 6 милиарда лева приходи за миналата година...

Б. Смиловъ (нац. л. о): Последното перо, по което сж постѣпили 17 милиона лева миналата година, Вие го увеличавате на 200 милиона лева.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): § 89.

Министъръ С. Стефановъ: Това сж реалнитъ постѣпления.

Б. Смиловъ (нац. л. о): Това е едно такова фиктивно перо, което още на пръвъ погледъ личи.

Министъръ С. Стефановъ: Кое перо, г. Смиловъ?

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): § 89.

Министъръ С. Стефановъ: Отъ 190 милиона лева, предвидени за 1932/1933 г., сега се предвиждатъ 200 милиона лева — или съ 10 милиона лева повече.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г-да! Дайте възможностъ на г. министра да приключи своята речъ. Следъ това вие ще имате думата, за да критикувате.

Г. Петровъ (нац. л): Това перо трѣбва да го поясните. Мнозина сж заблудени. Азъ предполагамъ, че цифрата 200 милиона лева е предвидена по § 87, 88 и '89 общо, а въ предшестващитъ години сумитъ сж специфицирани. Вие сега ги предвиждате общо; и заради това постѣплението ще бѣде абсолютно реално.

Министъръ С. Стефановъ: Ще го поясня.

Г. г. народни представители! Общо за 1932/1933 г. сж предвидени 6 милиарда лева приходи, а сега се предвиждатъ 5.205.388.000 л. приходи, или съ 794.612.000 л. по-малко.

При това, 65 милиона лева сж предвидени срещу службитъ за окръжнитъ съвети. Значи, сега се предвиждатъ 800 милиона лева по-малко, отколкото сж предвидени за миналата година.

Азъ считамъ за необходимо да спра вашето внимание главно върху прѣжитъ данъци и косвенитъ данъци — двѣтъ голѣми пера, които хранятъ бюджета — за да видите, че именно тамъ се предвижда много по-малко и тѣ, каквито и други неправилни предвиждания да има въ по-

следващият малки пера, ще покрият десеторно и стопанско разликите — ако ще ги има.

Трѣбва да се дадат, г. г. народни представители, нѣкои подробности по постѣпленията на прѣжитѣ и косвенитѣ данѣци, какви сѣ били миналитѣ години и въ сравнение съ предвиденитѣ въ бюджетопроекта, както азъ ви ги прочетохъ тукъ въ общи цифри.

Прѣки данѣци. — Презъ 1930/1931 г. сѣ постѣпиха 526.000.000 л., 1931/1932 г. сѣ постѣпиха 460.000.000 л., а презъ 1932/1933 — 368.000.000 л. Като сравним постѣпленията презъ тѣзи години, ще видите, че темпото на намаляването постоянно се засилва. Срѣдно намалението на постѣпленията — да не чета подробности, г. г. народни представители, да не ви отегчавамъ — е съ 20%.

Като прибавимъ къмъ тия цифри и постѣпленията по глава X, картината става вече малко по-друга, затуй защото по отношение на недоборитѣ ние сме въ плусъ съ 3-3%, по акцизитѣ — съ минусъ 2-10%, въ митницитѣ и други сме въ плусъ, а общиятъ минусъ отъ 20% по глава I и глава X се намалява на 13-5%.

Ето, г. г. народни представители, отъ тѣзи цифри трѣбва да се тегли сѣщото заключение, а именно, че при днешнитѣ влошени условия, при промѣнената стопанска конюнктура, при така силното намаление на общата доходностъ, приходитѣ сѣ събирани съ единъ резултатъ не надминатъ.

Г. г. народни представители! Както въ миналото, така и сега, намаленията на постѣпленията въ сравнение съ предвижданията сѣ запазили сѣщото темпо, въпрѣки силно измѣненитѣ условия. По глава I тѣ сѣ вървѣли въ миналитѣ 3-4 години при свѣршено добра стопанска конюнктура — 64% и 55% — и днесъ ги запазваме на 55%, тѣй като измѣненията на законитѣ дойдоха късно и резултати отъ това започнаха да се получаватъ едва въ последнитѣ два месеца, февруарий и мартъ.

Свѣршено друго е положението на приходитѣ отъ митницитѣ. По глава X темпото на постѣпленията е сѣщото, то е запазено — което подкрепя моята мисль, че и при днешнитѣ тежки условия събирането на приходитѣ е въ единъ процентъ сравнително по-голямъ, откогато въ миналитѣ години, като прѣжитѣ данѣци запазвамъ сѣщия процентъ, а косвенитѣ отиватъ въ плусъ.

Г. г. народни представители! Азъ постоянно повтарямъ „промѣненитѣ условия“, защото тѣ трѣбва непременно да се иматъ предъ видъ, когато ще се преценява дейността на правителството. Условиата днесъ сѣ тѣй промѣнени и различни отъ тия въ миналото, че не бива, както обикновено става, да се изпускатъ изъ предъ видъ при преценката на бюджетни резултати и други проблеми отъ финансовъ характеръ. Азъ ще ви дамъ следната малка табличка, за да видите голѣмата разлика въ условията на стопанския животъ днесъ и въ миналото, за да видите какви сѣ били усилията на правителството да може при така промѣненитѣ условия въ стопанския животъ да приключи бюджета, за различие отъ миналото, когато е имало много по-благоприятни стопански конюнктури.

Въ 1926 г. националниятъ ни доходъ е билъ 40 милиарда лева, отъ който около 25 милиарда сѣ отъ земледѣлчеството и 15 милиарда отъ индустрията, занаятитѣ и други. Следъ това той почва да намалява бърже, съ едно поразяващо темпо. Така, къмъ 1930/1931 г. той става 30 милиарда, на 1931/1932 г. слиза къмъ 20 милиарда лева, а въ 1933 г. се очертава да слѣзе къмъ 17-18 милиарда лева. Като спадане износъ, който отъ 6-6½ милиарда лева въ 1926 г. постепенно спада на 5, 4 и днесъ къмъ 2½ милиарда лева, трѣбва да се направи изводътъ какво остава за вътрешния обмѣнъ, за да можемъ да разберемъ колко тежки сѣ днесъ условията на стопанския животъ у насъ, колко сѣ намалѣли доходитѣ на българския данѣкоплатецъ, за различие въ миналото, и да се разбере при какви условия е станало приключването на бюджета 1932/1933 г., както и изготвянето на новия бюджетъ.

Ние имаме куража да създадемъ законодателни мѣрки, които вече минаха, и други, които още трѣбва да се създаватъ, за да можемъ, въпрѣки всички тѣзи тежки условия, да поддържаме единъ шо-годе правиленъ животъ на държавата.

Вие трѣбва да прецените, г. г. народни представители, обстоятелството, че докато преди две години на вътрешния стопански обмѣнъ оставаха 33 милиарда лева, за предшестващата година тази цифра спада между 18 и 20 милиарда лева, при износъ къмъ 3½ милиарда лева вече, а за текущата година оставатъ 15 милиарда, безъ износъ 12 милиарда лева — или много по-малко отъ половината, или даже една трѣта отъ тѣзи 3-4 години. Като прецените това, вие ще имате представа какво е положени-

ето на стопанския животъ и на държавата, която при тия условия трѣбва да свѣрзва двата края. Безъ тая предпоставка, преценка на тия резултати и бюджетъ не може да се прави. Доходътъ на глава е изчисленъ на 275 л. за 1926 г. и на 191 л. за 1931 г., и т. н. — съ силно спадане. Ето ви, г. г. народни представители, картината на иетинското днешно положение на нашия народо-стопански животъ, а отъ тамъ — и на държавата, която чака отъ него. Нѣколко думи трѣбва да се кажатъ по отношение на недоборитѣ отъ постѣпленията. Г. г. народни представители! Формално отъ счетоводнитѣ цифри, може да се извади заключение, че държавнитѣ недобори отъ 1.576 милиона сѣ се качили на 1.675 милиона лева, а общо — на 2.600 милиона лева.

Г. Петровъ (нац. л.): Досега сѣ 3 милиарда лева.

Министъръ С. Стефановъ: 2 милиарда 200 и нѣколко милиона лева. — Тукъ трѣбва да бжде обяснено, че това показване не се дължи на несъбирането на данѣцитѣ, както много наивно се разправя. Приходитѣ по глава X — отъ събиране на недобори — сѣ въ повече, въ сравнение съ минали години; а това показва, че недоборитѣ се събиратъ по-силно, откогато въ миналото. Увеличаването на формалния размѣръ на недоборитѣ се дължи на обстоятелството, че въ последнитѣ година и половина-две стана много усилено установяване на тѣй много останалитѣ назадъ неустановени данѣци. Установяването на тѣзи данѣци докарва вписването имъ като изискуеми, вследствие на което се увеличава размѣрътъ на недоборитѣ. Тѣй установенитѣ данѣци минаватъ въ графата на недоборитѣ на единъ пътъ, а сѣ платими на три срока. Ето, г. г. народни представители, обяснението на това защо формалната цифра на недоборитѣ върви нагоре. Тя се дължи на усиленото установяване на останалитѣ неустановени за нѣколко минали години данѣци. А събирането на недоборитѣ върви съ темпо по-голямъ, откогато въ миналото.

Нѣколко думи трѣбва сѣщо да бждатъ казани по едни други смѣтки които стоятъ открити и които не така леко могатъ да бждатъ турени въ порядъкъ. Думата е за данѣчнитѣ бонове отъ дветѣ реколти — 1930 и 1931 г. Задълженията по данѣчнитѣ бонове къмъ разни градски и селски общини, постоянни комисии, търговски камари, пострадали отъ войнитѣ, учителски заплати и т. н. възлизатъ къмъ 671 милиона лева. Тѣзи задължения вървятъ по следния начинъ.

Досега ние сме гласували на три пѣти по 10% — или всичко 30% — за изплащане на бонове на разнитѣ общини, постоянни комисии, търговски камари и фондъ „Застраховка отъ градушка“. Въ Българската земеделска банка е постѣпила сумата 80.764.280 л. отъ фонда „Покриване загубитѣ отъ храноизносъ“, отъ компенсацията съ данѣцитѣ на общинитѣ сѣ погасени около 87 милиона лева — или всичко 214.826.280 л. Оставатъ открити, неизплатени задължения около 876.676.142 л. Отъ тѣхъ: къмъ Българската земеделска банка — 30.788.720 л.; бонове, които сѣ прѣснати въ населението — 72.000.000 л.; дългъ на държавата за смѣтка на Дирекцията за храноизносъ къмъ Българската земеделска банка — 81.511.337 л.; бонове въ Българската земеделска банка за смѣтка на Българската централна кооперативна банка — 6.045.000 л.; или всичко 467.021.199 л., които ще се погасяватъ по следния начинъ. Съ закриването на окръжнитѣ постоянни комисии ще се заличи едно перо отъ 59.390.193 л. срещу приходитѣ, които държавата събира за смѣтка на окръжнитѣ комисии, които минаватъ напълно къмъ държавата. Следъ като се покриятъ поетитѣ ангажменти отъ 65 милиона лева, въ бюджета остава още единъ остатъкъ срещу тѣхъ, който ще се погасява постепенно въ нѣколко години. По тоя начинъ погасяването на 59.390.193 л. напълно е осигурено. Това сѣ приходи сигурни, които държавата събира за смѣтка на окръжнитѣ постоянни комисии, а не приходи, които окръжнитѣ постоянни комисии сами си ги събиратъ. Задълженията къмъ населението на сума 72 милиона лева и къмъ Българската земеделска банка на сума 30.788.720 л. ще се погасяватъ чрезъ приемане на данѣчни бонове срещу данѣци за 1933 г., съгласно промѣната въ закона, която ви е известна. Задълженията на Дирекцията на храноизноса на сума 81.511.337 л. къмъ Земеделската банка и неплатенитѣ върхнини на общинитѣ, търговско-индустриалнитѣ камари и др. на сума 223.330.949 л. ще се погасяватъ отъ издадени платежни заповѣди, които постоянно се издаватъ съ постѣпленията отъ купонитѣ върху хлѣба.

По тоя начинъ, г. г. народни представители, едни открити смѣтки, които стоятъ висящи и които се протакатъ 3-4 години — за дветѣ реколти — ще бждатъ окончателно ликвидирани.

Сега, г. г. народни представители, ще ви дам нѣкои обяснения по косвенитѣ данѣци. Цифритѣ за изпълнението на приключенитѣ бюджети за 1931/1932 и 1932/1933 г. даватъ следната картина.

Отъ мѣстенъ фабриченъ спиртъ презъ 1931/1932 г. сѣ постѣпили 14.276.588 л., а презъ 1932/1933 г. — 8.132.019 л., или 6.144.569 л. по-малко, тъй като, както ви е известно, миналата година се отнеха привилегиитѣ на безакцизни спиртъ и се дадоха облекчения на плодови спиртъ, вследствие на което производството на фабрични спиртъ се намали.

Отъ мѣстно пиво: въ 1931/1932 г. — 18.395.130 лева, а въ 1932/1933 г. — 33.425.148 лева, което се дължи отчасти може би на увеличението на консомацията, а отчасти на единъ по-стегнатъ контролъ.

Мѣстенъ въглероденъ двуокисъ: въ 1931/1932 г. — 7.772.107 л.; въ 1932/1933 г. — 8.632.500 л.; приходътъ е увеличенъ.

Солъ: въ 1931/1932 г. — 45.557.547 л.; въ 1932/1933 г. — 45.800.377 л.; приходътъ е въ плюсъ.

Захаръ: въ 1931/1932 г. — 169.616.561 л.; въ 1932/1933 г. — 192.449.614 л.; въпрѣки намалената консомация сѣ 2.000.000 кгр. приходътъ е въ плюсъ.

Оризъ: въ 1931/1932 г. — 16.816.314 л.; въ 1932/1933 г. — 14.256.779 л.; или сѣ около 2.000.000 л. и нѣщо по-малко. Гликоза: въ 1931/1932 г. — 3.152.825 л.; въ 1932/1933 г. — 8.416.549 л.; приходътъ е утроенъ.

Материали, отъ които се вари ракия: въ 1931/1932 г. — 15.210.929 л.; а въ 1932/1933 г. — 15.740.965 л.; въпрѣки всички облекчения и намаления, по които толкова много се приказва, че се правѣло нѣкаква много голѣма демагогия, при едни такси и облози, които бѣха непосилни и които не даваха фактически никакви приходи, пакъ сѣ постѣпили по-голѣми приходи, отколкото въ миналото.

Вино: въ 1931/1932 г. — отъ 20.982.856 л., а въ 1932/1933 г. — 25.148.366 л. — въпрѣки намаления наполовина акцизъ.

Отъ игри за развлѣчения пакъ сѣ постѣпили повече приходи.

Отъ бандеролъ — едно намаление отъ 34.000.000 л.; отъ мурурие — незначително намаление; отъ кирибѣт — едно намаление отъ 2 милиона лева; отъ продажба на цигарени книги, бобини и карти за игра постѣпили 40.751.262 л. срещу 40.563.346 л. за 1931/1932 г. — нѣма намаление.

Отъ патенти: въ 1931/1932 г. — 11.924.019 л.; въ 1932/1933 г. — 10.143.797 л.

Недобори отъ акцизъ на виното и материалитѣ, отъ които се вари ракия: въ 1931/1932 г. — 19.653.340 л., а въ 1932/1933 г. — 19.137.323 л.

Или всичко, г. г. народни представители отъ акцизи и косвени данѣци въ 1931/1932 г. сѣ постѣпили 1.154.083.653 л., а въ 1932/1933 г. — 1.156.696.059 л., или около 2.000.000 л. повече. Следователно, въпрѣки промѣненитѣ условия, приходътъ е увеличенъ, не е намаленъ.

По другото главно перо, г. г. народни представители — митата — въпрѣки намаления вносъ отъ 6½—7 милиарда лева преди две години, и отъ 4 милиарда и половина лева презъ миналата година, на 3 и половина милиарда лева, постѣпили сѣ въ 1932/1933 г. 1.227.223.651 л. срещу 1.353.180.493 л. въ 1931/1932 г.

Тукъ трѣбва да припомнимъ, че за получаване на този резултатъ не играятъ роля последнитѣ измѣнения на адвалорнитѣ такси, които се направиха съ закона за засилване на държавнитѣ приходи, освенъ ония измѣнения на адвалорнитѣ такси, които станаха на два пѣти, сѣ измѣнението на закона презъ 1931 г. и 1932 г.

Ето, г. г. народни представители, и по това най-голѣмо приходно перо по бюджета нѣмаме абсолютно никакво измѣнение. За да опровергая всички упрѣци и голѣмий шумъ, който тъй неоснователно се вдигае — защо заплатитѣ не се плащатъ, защо пенситѣ се намаляватъ, защо се създаватъ нови закони за приходи и т. н. — азъ трѣбва да ви прочета една нова таблица, която сѣмъ съставилъ, за да видите, какви биха били приходитѣ на държавата, ако тѣзи мѣрки не бѣха вземени, и кѣде щѣше да бѣде държавата днесъ безъ тия мѣрки. Ако се вървѣше по сѣщия пѣтъ на миналото и се считае, че нито разходитѣ могатъ да се намаляватъ въ тоя размѣръ, както се намаляха, нито нови приходи могатъ да се създаватъ така, както се създадоха, азъ не знамъ кѣде щѣхме да бѣдемъ, особено по косвенитѣ данѣци — не толкова по прѣжитѣ. Само отъ измѣненията на финансовитѣ закони, г. г. народни представители, ние имаме по прѣжитѣ данѣци единъ плюсъ отъ около 20%. Ония съществени измѣнения по прѣжитѣ данѣци, които станаха напоследѣтъ, досега не можеше да иматъ резултати, защото облозитѣ, както ви е известно, сѣ напра-

вени по минали закони, преди 3 години, а сега въ 1933 г. ще се опредѣлятъ наново, споредъ новитѣ измѣнения. Следователно, реално измѣнение въ приходитѣ, поради измѣненията на нѣкои отъ законитѣ, ние нѣмаме още. Тия постѣпления, които виждаме, се дължатъ само на едно прѣкомѣрно стѣгане, на една системна грижа за събиране днесъ на данѣцитѣ, особено прѣжитѣ данѣци. Ние се ръководѣхме отъ принципа да натискаме силния повече и да облекчаваме слабия, и, въпрѣки това, постѣпленията сѣ въ сѣщия размѣръ, въ който сѣ били въ миналото. Считаю за излишно да правя история около този голѣмъ въпросъ, около който би могло много да се каже.

По-голѣмъ интересъ, г. г. народни представители, представлява положението на косвенитѣ данѣци. И по тѣхъ сме се ръководили отъ този принципъ — да облагаме по-силния и да пазимъ по-слабия. Все сме се мъчили облаганията да не бѣдатъ шаблонни, а да иматъ характеръ на една стопанска регламентация, съобразно богатата, които всички иматъ въ стопанския животъ. Считаю за излишно да ви посочвамъ конкретно многото голѣми аномалии, които съществуватъ въ миналото и които, ако бѣха коригирани навремето, щѣхме да имаме много и много голѣми приходи — щомъ днесъ имаме тия резултати, които ви посочихъ. Азъ нѣма да поддържамъ, че тия нови облози ще дадатъ напълно единъ аритметически резултатъ. Но ако не бѣхме направили тия измѣнения, ако не бѣхме предвидили тия нови приходи, тогава какви щѣха да бѣдатъ дефицититѣ? Какъ щѣхме да плащаме, какъ щѣше да бѣде животътъ на държавата, независимо отъ положението на стопанския животъ?

Г. г. народни представители! По гл. II, „Косвени данѣци“, по § 11 — „Мита отъ вносни стоки и процентовъ сборъ“ — презъ 1931/1932 г. сѣ постѣпили 902 милиона лева, а сега сѣ предвидени да постѣпятъ 840 милиона лева — значи, значително сме намалили. Ако не бѣхме приели закона за засилване на държавнитѣ приходи, по никой начинъ нѣмаше да могатъ да постѣпятъ повече отъ 600—700 милиона лева; сега ще бѣдатъ 840 милиона лева — сѣ 150 милиона лева повече.

§ 12 — „Мита отъ износни стоки и процентовъ сборъ“ — е безъ значение, защото по него нѣма абсолютно никакви измѣнения.

§ 13 е също безъ особено значение.

§ 15 — „Акцизъ върху спирта, оцета и разни мѣстни и иностранны напитки и върху сода и лимонада“ — отъ 41 милиона лева, постѣпили презъ 1931/1932 г., имаме постѣпили презъ 1932/1933 г. 50 милиона лева. Разликата би била по-голѣма, ако не бѣха се направили голѣми корекции въ облозитѣ, както казахъ преди малко. Безъ закона за засилване на държавнитѣ приходи този приходъ щѣше да бѣде много по-малкъ. Сега и следъ като сконтираме изгледитѣ отъ конюнктурата, предвиждаме 60 милиона лева, или сѣ 15 милиона лева повече.

§ 16, акцизъ отъ солта и разни други мѣстни и иностранны стоки — 360 милиона лева.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Г. министре! Включва ли се тукъ и акцизътъ върху захаръта?

Министъръ С. Стефановъ: Да, включва се. Акцизътъ отъ захаръта отъ 240 милиона лева, после 261, 240, сега ще бѣде 340 милиона лева, или сѣ 100 милиона лева повече.

§ 17 — акцизъ върху материалитѣ, отъ които се вари ракия — отъ 15.210.000 л. презъ 1931/1932 г., следъ това 15.740.000 л., презъ 1932/1933 г., сега е предвиденъ 16 милиона лева. Безъ закона той би спадналъ на 10 милиона лева.

§ 18 — акцизъ върху виното — отъ 20 милиона лева презъ 1931/1932 г., после 25 милиона лева презъ 1932/1933 г., сега е предвиденъ 30 милиона лева. Безъ закона той би спадналъ на 20 милиона лева. Сега сѣ предвидени 10 милиона лева въ повече.

§ 20 — данѣкъ върху фабрикувания тютюнъ, бандеролъ и мурурие — отъ 675 милиона лева презъ 1931/1932 г., 635 милиона лева презъ 1932/1933 г., сега сѣ предвидени 700 милиона лева. Г. г. народни представители! Както ви е известно, това е единъ боленъ въпросъ, понеже систематично следватъ едни намаления въ постѣпленията. При все това, обаче, намалението въ приходитѣ е въ много по-малкъ процентъ, отколкото намалението въ количеството, което е 25—30%. Това показва, че колкото и контрабандата да се шири, все има единъ контролъ, който дава сравнително задоволителни приходи. Този приходъ ще бѣде повишенъ съ приемане на закона за засилване на държавнитѣ приходи, приложението на който още не е станало съ уста-

новяването на нови видове и цени на тютюни, което скоро ще се направи.

По § 21, от продажбата на кибрит, е същото положение; по § 22, от продажба на цигарени книги, бобини и карти за игра — същото положение; по § 23, от патенти за правофабрикуване тютюневи изделия, захар, пиво, спирт, моторни коли и др. — същото положение.

§ 36, г. г. народни представители, е един параграф, който ще даде най-големи приходи — 255 милиона лева въ повече, отколкото даваше досега: през 1931/1932 г. — 46 милиона лева; през 1932/1933 г. — 43 милиона лева. Без закона за засилване на държавните приходи тази година щяха да бъдат 45 милиона лева, а сега предвиждаме 300 милиона лева, значи, както казах, 255 милиона лева повече.

Имаме една разлика от 605 милиона лева приходи въ повече, независимо от 130 или 140 милиона лева, които ще получат железниците от отмяна на привилегиите за индустриите и др. за превоза, което не влиза въ общия бюджетпроект, а въ бюджетпроекта на железниците. Този приход, г. г. народни представители, при все туй е сконтиран съ още 100 и няколко милиона лева. 500 милиона лева приход въ повече е вписан въ бюджета, въпреки големите намаления, които има по разните пера, както по-рано ви казах.

Г. г. народни представители! Освен тия подробни обяснения, които ви дадох, аз не знам каква друга преценка би могла да се даде и какви други мърки биха могли да се посочат за засилване повече на приходите без пертурбации въ стопански живот. Но трябва да се разбере едно, че наложените тежести съ този закон, съ изключение, може би, на някои малки незначителни грешки, които ще се коригират, трябва да се понесат. Защото въ критиките, които ще станат по бюджетпроекта, аз бих желал да чуя, какви други средства и възможности имаше, за да се дойде до тези резултати.

Аз считам, г. г. народни представители, че съ тези по-конкретни изяснения, които дадох тук, потвърждавам напълно първата уговорка, която направих още въ началото на речта си.

Г. г. народни представители! Трябва да се кажат няколко думи по един също много голям въпрос, който, колкото и да не е уреден окончателно, е поставен въ едни правилни редни, че въ трите си четвърти са достигнати онези резултати, които интересът и нуждите на държавата са изисквали. Думата ми е за държавните дългове.

Г. г. народни представители! Аз няма да се впускам никак върху този въпрос. Ще дам само някои кратки пояснения, без да се връщам назад, да правя история, за да бъде преценено началото, което ние поставихме за намаление на нашите чуждестранни задължения още въ началото на поемането на управлението, което начало трябваше да бъде поставено по-рано, защото обективните условия и причините за туй съществуваха и преди поемане управлението от нас. Нека, г. г. народни представители, не се умаловажава въпросът и нека се разбере, от какъв голям интерес за страната е и какво голямо облекчение се постигна, без което, аз бих желал също да ми се отговори, какво щеше да бъде положението днес на държавата. Той беше много труден и мъчител, но той беше подет съ всичкото съзнание за отговорности, които се поеха, като се действуваше тактично, като се постигаха винаги чуждестранни съглашения, без да идваме до разрыв. Това имаше своя голям смисъл въ едни времена като днешните, когато тези въпроси не могат да бъдат разрешавани и отрязвани като съ нож, както някои мислят. Няма нищо по-лесно от туй, да кажем още от първия ден: не плащаме, спираме; нямаме нищо по-популярно за правителството, ако от египетско, партийно гледище то искаше да печели една евтина слава, да каже: не плащаме! Но, г. г. народни представители, тук му е мястото, съ тия обяснения по въпроса за задълженията, вписани въ бюджетпроекта, да изтъкна, каква голяма е разликата въ сравнение съ миналото и какво голямо облекчение се е получило. Тая дейност на правителството трябва да бъде преценена, тя не може да бъде засенчена съ никакви бележки, съ никакви упреци. Защото това е един въпрос, който не е въ ржцет само на управлението; той е свързан съ материалните интереси на големи страни, от които ние сме въ пълна връзка и при днешните условия на международен стопански обмен всички един трябва да си даде отговор, можеше ли да се действува по друг начин, освен по тоя, по който правителството е вървело и по който много бърже, бих казал, то постигна много задоволителни резултати.

Без да правя история, г. г. народни представители, ще кажа, че от 1 милиард и 200 и толкова милиона лева годишни плащания по заемите — като изключим общинските и др., към 900 и няколко милиона лева — въ началото се получи едно намаление на трансфера от 50%; като се раздели да се използват и левовите за вътрешни нужди, това даде една сума от около 450 милиона лева. При втората среща се получи намаление съ още 10% — станаха 60%. При третата среща, която има г. министър-председателят, трансферът се намали на 25%. И сега, въ последната среща, г. г. народни представители, ние имаме вече една препоръка, която ни дава възможност — макар и да нямаме възможност да постигнем формално съглашение съ портюрит — въз основа на препоръките, които се дадоха, и като останем последователни на нашата декларация — която не веднъж г. министър-председателят е правил тук, когато е давал обяснения по тия въпроси — да намалим въ бюджета тяхния размер.

Вие виждате, г. г. народни представители, че по бюджета за 1933/1934 г. са вписани само 25% от задълженията ни за държавните дългове, временно, съ една забележка въ бюджета за държавните дългове за останалих 75%. Същото и съ лихвите, които бяха намалени за тях 6%, от 7—7½%; а днес тая лихва е намалена от 6% на 2%.

Г. г. народни представители! Трябва да си турим ръка на сърцето и да направим една обективна преценка на тия усилия, които дадоха едни резултати, които — трябва да кажа за себе си — може би сами не сме очаквали. Защото не е така лесно да се намаляват задължения. Трябва да прецените положението на кредиторите, не на банкера, а на истинския портюр, който получава по тия намаления трансфер. Но и кредиторите правят правилната преценка на нашето положение, защото и ние дадохме достатъчно доказателства съ усилията си да свържем двата края, както сме уговорили съ тях при нашите срещи. Благодарение на тая политика и на това доверие ние сме могли да получим тези облекчения. Въ днешния момент, който е най-тежък за нас, ние получаваме едно облекчение по бюджета вече от 540 милиона лева.

Въ същото перо от 1 милиард 470 и няколко милиона лева, което се предвижда въ бюджета, са предвидени и около 70 милиона лева нов разход за покриване на сконтото от боновете, които, според последното съглашение, ще трябва да се реесконтират за ариеретата и на вътрешни кредитори, за да бъде гарантирано плащането на тоя фонд. На банката е дадено право автоматически да създаде фонд, който ще трябва да служи за погашението на тия суми.

Ето, г. г. народни представители, по този начин сме дошли до последната възможност към странични средства, за да могат да се свържат двата края, защото считам, че не може да се направи нещо повече, както не могат да се направят и едни прѣкомѣрни още големи съкращения. Могат да се направят още някои малки корекции въ бюджета, но тѣ са без значение. Всичко това може да стане въ комисията, но то няма съществено значение за общия размер на бюджета. Трябва да се даде съответната цена на тия резултати, които улесняват днес правителството и страната въ съставянето тоя бюджета. Може би, ще се възрази: ама това не е още окончателно.

Г. г. народни представители! Съ всички тия решения, които са взети постепенно и съ съгласието на портюрит, ние доведохме положението до тук, за да имаме едно фактическо облекчение. Ние считаме, че по тия начини задачата въ трите си четвърти е разрешена. Не е така лесно само въ една-две срещи да дадете едно дефинитивно разрешение на един такъв голям въпрос, или пък, ако не се дойде до това разрешение, да се каже. Може би, ще се дойде до скъсване, но ако се изчерпят всички възможности за едно двустранно съглашение по въпроса. Но правителството би и ще употреби всички усилия да върви все по тия пъти на коректност.

И най-сетне, г. г. народни представители, ако се постига същината на въпроса, да се намалява до тия размери 25%, като занаяред ги намаляваме — резервата е направена — защо толкова трябва да държим на формата, която не може така леко да се добие и за която, ако се прибърза, това може да даде обратни резултати, ако поискаме сами да си разрешим?

Толкова, г. г. народни представители, по тия въпроси и считам, че народното представителство ще си направи надлежната преценка по въпроса и ще прецени правилно

усилията на правителството въ тая насока и заслугата му въ това отношение. Азъ считамъ, г. г. народни представители, че въ днешното си изложение, което трѣбваше да направя по бюджета, не е нужно да се впускамъ още въ по-голѣми подробности и критики. Отговорътъ ми по дебатитѣ ще зависи, доколкото критиката, която има да се направи по бюджета, ще бѣде повече или по-малко обективна и въ зависимостъ отъ това, дали тя ще има предъ видъ голѣмитѣ отговорности въ днешния моментъ, при сегашнитѣ условия, по отношение всичко, което има да се върши за народъ и за държава.

Г. г. народни представители! Остава единъ проблемъ, по който ще трѣбва да се дадатъ едни обяснения по-обширни, защото то е основата на всичкитѣ наши бюджетни и стопански затруднения, съ които се срѣща и държавата, и народно стопанство. Думата ми е за девизния проблемъ.

Г. г. народни представители! Отъ първия денъ, когато заехъ ресора на финанситѣ, моето изложение, което направихъ предъ Министерския съветъ, и моята преценка, която азъ направихъ за себе си, както и правителството, бѣ, че колкото и бюджетнитѣ затруднения да сѣ голѣми, все пакъ най-сериознитѣ и отъ много по-специално и деликатно естество си остава голѣмиятъ въпросъ по платежния балансъ — девизитѣ. Мѣжнотитѣ, които се изпитватъ ежедневно, и работата по тѣхъ остава невидна, никѣде неизяснява. Мѣчно всѣки може да схване неговата важностъ и значение, ако не е въ самата служба, въ самитѣ прѣки грижи да вникне въ неговата дълбочина и да може да преценява всичкитѣ неминуеми логически последици, които въ дадения моментъ ни се представляватъ. Азъ съмъ поддържалъ и поддържамъ, както казахъ и въ началото, че девизнитѣ затруднения сѣ основа на държавнитѣ финансови затруднения и цѣлия ни стопански животъ.

Г. г. народни представители! Колкото и да не искамъ да правя критика за причинитѣ на всичкитѣ тия затруднения, които днесъ преживява държава и народно стопанство, все пакъ трѣбва да кажа нѣколко думи за пояснение. Тѣ не се дължатъ само на нѣкаква си „криза“, не всички грѣшки и недомислия трѣбва да се извиняватъ само съ кризата. Тия затруднения сѣщо не се дължатъ само на туй, че ~~възникна~~ ~~възникна~~ ~~възникна~~ криза. Азъ не отричамъ значението на общата криза. Азъ приемамъ, че основната причина на нашитѣ стопански и финансови стѣснения сѣ последицитѣ отъ голѣмата война — онова голѣмо стѣснение, съ толкова много материални и човѣшки жертви, което раздруса изъ основа цѣлия животъ. Върху това сме съгласни. Но трѣбва да ни бѣде ясно — не да правимъ упрѣци на тоя или она — да се даде една правилна ориентировка за всички причини за това. Това обяснение е наложително. Азъ ще се помѣча да го дамъ съ едно пълно въздържане, защото нѣмамъ за целъ да се връщамъ назадъ и да правя история.

Споредъ менъ, три четвърти отъ материалнитѣ затруднения на държавата и народното стопанство доскоро се дължатъ главно на преяждане, на прѣкомѣрни ангажменти на държава и на народно стопанство, неотговарящи на националния доходъ и материалнитѣ възможности нито на държавата, нито на народното стопанство. Колкото и това да се вижда чудно нѣкому, готовъ съмъ при другъ случай да подкрепя тая си мисль съ цифри и данни. Споредъ мене, приходитѣ на държавата и на народното стопанство сѣ били предостатъчни да задоволятъ нуждитѣ, ако не бѣха прѣкомѣрнитѣ увлѣчения въ много насоки. Това бѣше така до 1930/1931 г., докато нѣмаше причини за криза. Отъ тогава настѣпиха затрудненията поради причина на спадане ценитѣ на земеделскитѣ производства и външнитѣ затруднения, които не съществуваха до преди една година, по външния търговски обмѣнъ.

Г. г. народни представители! Отъ цифритѣ, които ще ви прочета, ще се убедите, че действително има нѣщо много сериозно, много страшно. Трѣбва да бѣдемъ съгласни всички върху това: при какви условия се работи днесъ и какъ могатъ да се свържатъ двата края. Ако не бѣде правилно оценена тукъ нашата дейностъ въ тая областъ, вънъ улицата съвсемъ нѣма да я разбере. И при други случаи съмъ давалъ обяснения съ какви мѣки въ продължение на година и половина сме оперирали само съ 1/3 постѣпления на девизи отъ предишнитѣ такива и сме приключили баланса до края декемврий 1932 г. само съ 4% дефицитъ.

Г. г. народни представители! Трѣбва да се държи смѣтка за тая невидима работа, която никѣде не е изнесена. Какъ може при тия ограничени възможности да се задоволяватъ и държавни, и стопански нужди? Отъ 500 милиона месечно, днесъ на 150 само. Това положение ни е наложило ограничения, които ние ги издържаме съ цената

на всичко. Тия ограничения трѣбваше да започнатъ отъ онзи моментъ, отъ който започна падането ценитѣ на зърненитѣ храни въ свѣта и у насъ — къмъ 1929 г. И понеже ние сме земеделска страна, която изнася само земеделски произведения, и отъ стойността на тоя износъ зависи, съ какви срѣдства ще разполагаме за посрещане платежитѣ по нашия вносъ, трѣбваше да се правятъ ограниченията навреме. А до последния си моментъ миналото управление вървѣ по сѣщия си пътъ — не само не ограничи да запази девизитѣ, но ги изчерпа и остави дефицити.

Ето, г. г. народни представители, по единъ много простъ начинъ изложено положението и подкрепено съ съответнитѣ цифри, това е картината. Виждате, че съ право азъ отдавамъ много голѣмо значение на тоя проблемъ. Ние трѣбва да си наложимъ ограничения въ всичко. По тоя проблемъ не трѣбва да се спекулира за никакви цели, защото е много опасно. Ако имаме различия по тая констатация, трѣбва да ви кажа, че ще бѣдемъ принудени да даваме навсѣкѣде обяснения и тогава не знамъ какъ ще запазимъ спокойствието въ страната. Ние можемъ да си разправяме помежду си всички кусури и грѣшки, но нека по този проблемъ си кажемъ всичко тука, за да не става нужда по другъ начинъ обществено да се обяснява. Благодарение само на голѣмата еластичностъ на нашия стопански животъ, на голѣмото съзнание и инстинктивенъ усѣтъ на българския гражданинъ, става едно самоограничение, което улеснява задачата на властта. Горѣ, обаче, по върховетѣ, по-мѣчно се разбира. Слава Богу, съ тия срѣдства, съ които оперирахме, можахме да запазимъ спокойствие при тия голѣми ограничения и не сме причинили обществени вълнения и недоволства, колкото и да се желаятъ отъ нѣкои. Но, когато при лични срещи сме разяснявали всичко по единъ правиленъ начинъ, ние сме били разбирани и усилията на правителството сѣ били оценявани.

Г. г. народни представители! Като се съгласимъ, че ние изнасяме само сурови материали отъ земеделското производство, на което ценитѣ сѣ паднали много ниско, и имаме тѣй намалени постѣпления въ девизи, трѣбва да разберемъ какви голѣми ограничения ни се налагатъ въ всички разходи отъ чуждестраненъ произходъ. Всички жертви, отъ когото и да се искатъ — на първо мѣсто отъ държавата — трѣбва да бѣдатъ дадени, защото, за да бѣде улеснено стопанството, безъ тѣхъ не може. Абсолютно никакъвъ смисль нѣматъ критикитѣ, че вземанитѣ ограничителни мѣрки били безумие или недомислие, че не сме знаели какво правимъ. Затова счетовъ за нужно по тоя въпросъ да кажа нѣколко думи повече. Трѣбва да се обяснимъ веднѣжъ завинаги. Ако тия обяснения бѣдатъ възприети отъ народното представителство, което, отъ своя страна при всѣки отдѣленъ случай, какъвто, ще има всѣки отъ васъ въ лични обяснения ще ги предаде, мисля, че ще допринесемъ много за успокояване на страната и за спирането на недоволствата, които, ако продължаватъ да се раздухватъ, не носятъ нищо добро.

До спадането ценитѣ на зърненитѣ храни къмъ 1930 г., презъ единъ периодъ отъ 7—8 години, постѣпленията на девизи отъ нашия износъ сѣ възлизали срѣдно годишно къмъ 6 милиарда лева. Обаче нашиятъ вносъ далечъ не е билъ въ тия размѣри. Той е билъ много по-голямъ, поради което се явяватъ голѣмитѣ дефицити на девизи презъ миналитѣ години, голѣма частъ отъ които дефицити сѣ били покривани съ заемитѣ, а другата частъ наследихме отъ кроти.

Г. г. народни представители! При едно такова положение, когато следъ този моментъ вече постѣпленията на девизи почнаха да намаляватъ и отъ 500.000.000 л. месечно презъ 1930 г. спаднаха на 400.000.000 л. презъ 1931 г., следъ това на 300 милиона лева презъ 1932 г., а презъ 1933 г. се очертаватъ не повече отъ 150 милиона лева месечно, значи, три пѣти по-малко, отколкото презъ 1930 г., можемъ ли да си представимъ картината? Трѣбва действително да си дадемъ отчетъ за този проблемъ и трѣбва да разберемъ, че всички упрѣци, които се правятъ въ тая посока, сѣ неоснователни. Безъ тия ограничения въ девизитѣ, които въведохме, азъ не зная какво би станало. Ние имаме единъ горчивъ опытъ въ това направление, когато първоначално се вслушахме въ исканията на нашитѣ стопански организации и съсловия да не стѣгаме режима на девизитѣ, да не го правимъ такъвъ, какъвто е сега. И днесъ, г. г. народни представители, трѣбва да ви кажа, ние плащаме скѣпъ данѣкъ на тѣзи теории за пълната свобода на девизитѣ. Не трѣбва да се забравя, че и въ другитѣ страни, съ които имаме стопански обмѣнъ, има сѣщитѣ ограничителни вътрешни режими. При това положение ние не можемъ свободно да манипулираме съ девизитѣ, и затрудненията ставатъ още по-голѣми. Миназина се явяваха по-рано предъ Народната банка съ декла-

рация да внасят свободно, без да искат девизи — но днес съответните страни, откъдето тия вносове се направиха на кредит, блоkiraх нашите авоари от експорта за смѣтка на тия господа, които се удържаха в гърдите и казваха, че имат кредит въ тия страни. По тия начини тѣхните задължения, без да ни питат, ги удържаха и се покриха напълно от авоарите на Българската народна банка. Г. г. народни представители! Считам за необходимо най-сериозно да спра вашето внимание на тези въпроси, защото, повтарям още един път, това положение се знае от малцина, а съ тоя въпрос много се спекулира вън. Затова и по него съм действувал винаги съ едно въздържане. Правителството от него не е искало да прави козъ за обвинение против миналия режим, нито да се оправдава, защото добре разбира последиците от вдигане излишен шум по тая проблема.

Г. г. народни представители! Ето ви таблицата за постъпленията на камбио. Към 1926 г. — 6 милиарда, после 7 милиарда, 8 милиарда, 10 милиарда, една година има 11 милиарда девизи — от износ, краткосрочните кредити от банките и постъпления на девизи от заемите от 1926 г. до края 1928 г. От 1931—1932 г. става изчерпването на тия изключителни сръбства и оставаме само на естествения приток на девизи от нашия износ. Ние нѣмаме наши подланици богати хора въ други страни, които да носят валута, както ги имат Италия, Франция, или една малка Гърция и други страни, или да получават такива от посещения на чужденци. Ние сме една страна съ особена стопанска структура, на която единственият приток на чужди девизи остава износът, и то само от земледѣлски производства, и затова трѣбва да разберем веднѣж завинаги, че ние не можем да поемем по-големи ангажменти въ странство, било за нуждите на държавата, било за нуждите на стопанството, отколкото е контравалорът, равностойността на нашия износ. Защото единственото покритие, което можем да дадем, то е както казах, само притокът на девизи от износа. Г. г. народни представители, щом е така трѣбва да си направим смѣтка, при днешната база 150 милиона лева месечно девизи какво би било, ако не се маневрираше по този ограничителен начин, както досега, срещу една нужда от девизи въ размѣръ на 4 милиарда лева и намалени днес на 3 милиарда лева, съ тенденция да се отиде още по-надолу. Равностойността на износа днес е към 2 милиарда, срещу 6—6½ милиарда въ миналото. За 1932 г. цифрите за която още официално не сѣ приключили, вносът ни показва 2.026.000 000 л., а заедно съ другите източници, съ другите приходи всичко 3.373.000 000 л. Износът ни за същата година е 2.496.000 000 л., а заедно съ другите източници всичко 3.240.000 000 л.

Р. Василев (д. ср.): Кои сѣ другите големи пера другите източници, освен износа, за миналата година?

Министър С. Стефанов: От частни доходи: емигранти, градинари и пр. — 119 милиона лева; от банки — около 87 милиона лева; от пласменти въ странство и страната — 11.027.064 л.; преценка на авоари, курсови разлики, каквито има поради падането на английската лира и сега на долара — около 20 — 30 милиона лева и от разни дребни пера — всичко към 600—700 милиона лева. Но нѣкои от тия източници сѣ на изчерпване, вчера ги е имало, днес ги нѣма, и оставаме изключително само на постъпленията от износа.

Г. г. народни представители! Ако положението по този проблемъ бѣше такова, каквото ви го нарисувах до тук, щѣше да бѣде много утешително. Съ това съзнание ние усѣхме да ограничим до максимум държавните нужди от девизи — от 1.400.000.000 л. ги сведохме до 300 милиона лева, съ тенденция да ги сведем до нула — като се мажнем да дадем и последната стотанка за нуждите на стопанския живот, на производството.

Политиката, която следва Народната банка, се ръководи от следните начала: удовлетворява най-напред нуждите от сурови материали, главно за производството, специално фабрикатите; от дѣля известен процент за търговията, като я категоризира на степени, съобразно това, доколко е от първа необходимост и т. н. Аз не ще отрека, че тая политика може да има отчасти своите кусури, но въ главните линии е на прав път. Наскоро, въроятно илущата седмица, свиквам пакъ една конференция от стопански деятели и специалисти, да чуем каква друга рецепта би ни се препоръчала, за да можем да вървим по-успѣшно въ тая област. При едно такова положение на девизите, г. г. народни представители, което

аз ви нарисувах, когато от 6.500.000.000 л. днес сѣ намалѣли на 2.000.000.000 л., вие трѣбва да разберете нуждата от ограничения. Това трѣбва да бѣде преценено добре.

Но има една друга спѣнка, г. г. народни представители, произхожда от една нова система на размѣна, която съвършено ни вързва рѣцетъ и която от ден на ден налага външният ни търговски обмѣн да става по нея. Ако вносът и износът се извършваха свободно, положението ни щѣше да бѣде несравнено много по-леко. Но понеже има страни, които въ стопанско отношение сѣ сжщо въ стѣснено девизно положение, и, от друга страна, всички следват една политика на самоограничение и протекция на своето производство, въведе се навсѣкѣде ограничителният режим на контингенти и клиринги, вносът и износът се насочва вече повечето къмъ компенсациите и така остават много малко свободни девизи. Контингенти по всички направления и посоки за всички страни! Този режим, г. г. народни представители, не позволява на Народната банка да има даже 1/3 свободни девизи от износа и да удовлетворява всички нужди, които се явяват. А поради трансформацията въ земедѣлното ни и поради измѣнението на границите на нашата държава след войната, нашият износ има вече друга физиономия. Ние не изнасяме жито или други здрави артикули, съ които можем да правим пазарлъкъ и да водим една по-здрава политика на обмѣн. Ние правим сега много малко износ на такива здрави артикули. Нашият износ въ трите си четвърти е износ на грозде, на тютюн, на плодове, на всевъзможни други продукти, които не търпят нито един ден закъснение въ сезона, и затова тѣхният износ налага да правим всички концесии, за да може да бѣде реализиран навреме. При сключването на сдѣлки Народната банка често пъти е принудена да улеснява тоя износ, защото иначе той би пропаднал напълно. Поради тия компенсационни сдѣлки вносът вече не може да се направлява от правителството, респективно от Народната банка, материалите, които се внасят, не могат вече да се градираг въ зависимост от това, доколко сѣ повече или по-малко необходими, и често пъти се опредѣлят от желанието на износителя.

Г. г. народни представители! Нѣма да влизамъ въ детайлни обяснения по този проблемъ, за да видете колко той е мажненъ какви спѣнки сръща правителството, респективно Народната банка, колко усилия и какви грижи се искат, за да може той да се урежда. Считамъ, че съ тѣзи кратки обяснения, които ви дадохъ, тоя проблемъ ви е станалъ ясенъ, за да съобразите и тия големи затруднения, които идат от намалението на девизите, което дава своите отражения върху стопанския живот, а от тамъ и върху постъпленията на приходите. Когато ще има да се критикува една политика и да се преценяват едни действия, трѣбва да се държи смѣтка и за това положение, което, както ви казахъ, е основата на всички държавни и стопански затруднения.

Г. г. народни представители! Следъ всички обяснения, които дадохъ по бюджета и по свързаните съ него други два проблема, колкото и тѣзи обяснения да бѣха кратки, особено по стопанския проблемъ, който има нужда от по-обширно обясняване, азъ ще приключа, защото виждамъ, че времето е напреднало и злоупотрѣбихъ много съ вашето търпение. Накрай, обаче, ще трѣбва да кажа още нѣколко думи, като заключение, за които трѣбва да се държи смѣтка, а следъ като правителството чуе критиките, които ще се направят по внесения бюджетъ и на дѣлата му политика, то ще каже повторно своята дума.

Г. г. народни представители! Нѣмамъ намѣрение да защищавамъ правителствената политика — това ми се налага по дългъ да направя — но азъ имахъ другия по-голямъ дългъ предъ васъ въ тоя сждноносенъ моментъ и мисля, че се помжихъ, споредъ силите си, да го изпълня: да ви направя, както и претендирамъ, че съмъ я направилъ, една напълно обективна преценка на положението, каквото е то въ сжщность, като се въздържахъ да влизамъ въ подробности и обяснения, които биха улеснили задачата ми. Азъ се отказахъ от тѣхъ, защото не искахъ да бѣда въ едностранчивост и партизанство и искахъ да ви дамъ възможност да можете да прецените по-правилно положението и усилията на днешното правителство. Въ главни линии тѣзи усилия се резюмиратъ въ това, че пжтът на прѣкомѣрните ангажменти и разхищения е престаналъ, че днешното управление върви по пжтя на всички възможни ограничения, като държи смѣтка за възможностите, безъ, обаче, да гледа егоистично-партийно, да бѣде приятно или неприятно на когото и да било. Прави-

телството е оставило настрана всички други съображения и се е ръководило от една единствена грижа: от гледнище държавно да изпълни дълга си въ един такъв момент, въ който нѣма мѣсто и време за никакви концесии и за никакви игри съ никакви интереси, а най-малко съ тия на страната. Съ две думи, въ посоката на съкращения то вървѣ смѣло, колкото и да бѣде критикувано, сѣщо и въ пѣтя на създаването нови приходи, съзнавайки още от първия денъ на поемане управлението, че само въ посоката на съкращения не е достатъчно. И азъ, и правителството смѣта, че цѣлата тази деятелност, при едно правилно и обективно изяснение, ще намѣри пълното одобрение и въ Парламента, и въ цѣлия български народъ, защото всѣки български гражданинъ, който би си далъ трудъ да разбере и да прецени цѣлата дейност на управлението, проявена до днесъ, ще разбере, че не е могло друго да се направи.

Но, г. г. народни представители, азъ считамъ, че извършеното до днесъ не е още достатъчно. И колкото и да не искамъ повече да продължавамъ, намирамъ, че трѣбва да кажа две думи и за перспективитѣ, които сѣ предъ насъ. Ние не можемъ, г. г. народни представители, да вземемъ за база днешнитѣ или вчерашнитѣ цифри и отъ тѣхъ да градимъ за утре. Ние не можемъ така да вървимъ нататкъ и да смѣгаме, че като сме намалили вчерашнитѣ ангажменти съ 10—20—30% и сме създали нови приходи, както ви ги изложихъ, ние сме свършили нашата задача. Г. г. народни представители! Всички трѣбва да имаме съзнанието, че не трѣбва да се отчайваме, защото отчаянието е опасно. Ако съ такъвъ тонъ и съ този езикъ изяснявамъ положението предъ васъ, това го правя, за да предизвикамъ съзнанието и чувството на отговорностъ у всички въ този Парламентъ, че намъ ни предстоятъ много още грижи и много по-големи отговорности отъ днесъ нататкъ, отколкото да съставимъ, да ви предложимъ и да гласувате внесенния бюджетъ. Презъ изпълнението на този бюджетъ ние ще имаме да срещнемъ спѣхъ много по-големи отъ тѣзи, които имаме досега. Нека направимъ стопанскитѣ сравнения, г. г. народни представители, върху условията за вноса и износа въ една предшествуваща година и това, което днесъ ни се чертае за предстоящитѣ сезони, съ всѣкидневнитѣ външни все по-нови и по-големи затруднения, безъ, да ви плаша, за да се разбератъ трудноститѣ за утре. Вземете примѣръ отъ решенията на Германия за яйцата и свършете където щете — да не припомнимъ имена и държави — за да си дадете смѣтка за перспективитѣ, предъ които ние сме изправени и при които ние ще имаме да прилагаме този бюджетъ. Миналата година, още при внасянето на бюджета, азъ казахъ, че колкото и да правимъ усилия да приключимъ бюджета безъ дефицитъ, той не може да не се приключи съ единъ дефицитъ не по-малкъ отъ 1 милиардъ лева. Сега, при преценката на днешния моментъ и при тъй очертаванитѣ се перспективи, колкото и бюджетътъ, който се представя, да бѣде повече, отколкото може да се каже, реаленъ, все пакъ опасности за изненади сѣществуватъ. Ето защо, това, което би настъпило като отклонение отъ тази декларация, която ви правя, нѣма да бѣде резултатъ на неискренъ бюджетъ, на недоглеждане, на неправилни преценки и пр., но ще бѣде резултатъ само на логическитѣ последици отъ промѣненитѣ условия, които все повече и повече се влошаватъ и които не сѣ само вътрешни, а повече външни, които ние сме безсилни да преодоляваме.

Г. г. народни представители! Свършвамъ съ думитѣ, че задача на правителството, на Парламента и на цѣлия български народъ днесъ е да има съзнанието, че трѣбва съ обединени усилия да се подпомогне днешното управление, или което и да било друго утре, въ политиката на разумнитѣ и наложителни ограничения, въ търсенето приходи съ пълното съзнание на отговорноститѣ за свързването на двата края при тѣзи тъй трудни и тежки условия. Само обединенитѣ усилия на Парламента, само обединенитѣ усилия на цѣлокупния народъ, г. г. народни представители, могатъ да дадатъ разрешението на тежката задача, за да можемъ да бждемъ по-спокойни за утрешното по-свѣтло бждеще на България. (Продължителни ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Председателътъ: Има думата г. министър-председателътъ.

Министър-председателъ Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Следъ изложението на г. министра на финанситѣ ще се започнатъ дебатитѣ по бюджета на държавата.

Азъ искамъ да кажа сега нѣколко думи по работата, която ни предстои. Безспорно, отъ голѣми интересъ ще

бждатъ разискванията, които ще станатъ сега, както въобще сѣ интересни разискванията по бюджета. У насъ има една стара практика, предвидена и въ нашия основенъ законъ — да ставатъ общи дебати по бюджета. Въ други конституционни и парламентарни страни такава практика нѣма. У насъ ставатъ дебати и по отговора на тронното слово, и по бюджета, които се свеждатъ къмъ дебати въобще по политиката на правителството.

Азъ не се обръщамъ къмъ уважаемитѣ представители на опозицията да ги моля да не ни критикуватъ; напротивъ, желателно е да се направи критика на бюджета и на нашето управление. Ако вземамъ думата сега, моята целъ е да помоля както правителственитѣ депутати, така и тия отъ опозицията да дисциплинираме малко разискванията въ Парламента. Ето защо, бихъ молилъ всички групи да си избераатъ по единъ ораторъ, за да можемъ колкото е възможно да съкратимъ не излишнитѣ, но прекаленитѣ разисквания по бюджета, които нищо добро не допринасятъ.

Г. г. народни представители! Ние сме решили съ бюджета да свършимъ доста бързо, и моля народното правителство въ това отношение да ни подкрепи. Бюджетарната комисиия ще започне да работи отъ утре сутринта. Ще моля членоветѣ на бюджетарната комисиия утре сутринта да се събератъ, за да могатъ да разпредѣлятъ работата си. Тамъ ще си поговоримъ още утре какъ трѣбва да вършимъ работата си, пакъ повтарямъ, не за да се отървемъ отъ критиката на опозицията, която е полезна и нужна, но за да можемъ да се дисциплинираме, защото съ дисциплина ще може да се постигнатъ по-добри резултати.

Отъ утре ще започнемъ да заседаваме всѣкидневно. Въ сѣбота, по правилника, нѣмаме заседание. Азъ ще моля, обаче, Народното събрание тая вечеръ да гласува да имаме заседание и утре, сѣбота, и въ неделя, и въ понеделникъ следъ обѣдъ, а въ вторникъ сутринта, когато смѣтаме да преустановимъ за два дена заседанията, защото въ срѣда и четвъртъкъ имаме два големи празника, та по този начинъ да наваксаме тия две заседания, които ще загубимъ. Азъ ще моля Народното събрание да приеме туй решение, което правителството е взело.

Н. Пжларевъ (д. ср. Ц): Готово.

Г. Говеларевъ (д. ср): Съ единодушие.

Министър-председателъ Н. Мушановъ: Искаме, г. г. народни представители, да свършимъ съ бюджета по-рано, не само защото не трѣбва да имаме трета дванадесетинка, но и защото ще имаме да се занимаемъ съ единъ-два много важни законопроекта, по които, предполагамамъ, сѣщо ще станатъ сериозни дебати, защото сѣ въ връзка съ заздравяването на кредита и съ подобрене на стопанското положение.

А. Пиронковъ (д. ср): Можемъ ли да знаемъ кои сѣ тия законопроекта?

Министър-председателъ Н. Мушановъ: Ще имате възможностъ да ги видите. — Азъ смѣтамъ, че първото условие, ако искаме да оздравимъ държавнитѣ финансии, е съ общи усилия да можемъ да уравнивесимъ бюджета. Но, покрай туй, ние ще останемъ само съ иллюзията, че сме си наредили работитѣ, ако не се занимаемъ съ законитѣ, които ще иматъ за целъ да оздравятъ кредита и да разрешатъ нѣкои стопански въпроси, които сѣ належащи. Всичко това въ съвкупностъ, добре промислено и добре решено, ще може да ни създаде надеждитѣ, че ние сме наредили добре работитѣ си и можемъ да очакваме по-щастливи дни.

Казахъ го по-рано, казвамъ го и сега: въпроситѣ за нашето финансово заздравяване не сѣ поставени чисто партийно, нито пъкъ партизански. Може би тази година тѣ сѣ решаващи и отъ тѣхното разрешение ще зависятъ и много други въпроси за бждещето на нашата страна. И азъ поканвамъ Парламента да покаже, че той въ такива дни е годенъ да се дисциплинира, годенъ е напълно — бихъ казалъ поне за болшинството, ако не мога да ангажирамъ и опозицията — да разбере положението на изпълнителната властъ и да даде своята подкрепа на правителството. Това, що става напоследъкъ въ чуждитѣ парламенти, трѣбва да ви обърне вниманието. Това, че белгийската камара днесъ дава на правителството си специални пълномощия да разрешава стопански и финансови въпроси, не е единъ шеговитъ въпросъ. Кой би помислилъ преди години, че ще дойде време парламентарнитѣ страни да искатъ такава силна изпълнителна властъ? Обстоятелствата, обаче, заставятъ хората, мимо желанията имъ, да

вземат известни решения. Азъ искамъ отъ Парламента не да абдикира отъ властта си, а да се дисциплинира, за да може да премахне всичко, което е излишно и което не води къмъ добри резултати.

Затова ще ви моля, г. г. народни представители, да приемете предложението, което правя, да заседаваме тия три дни отъ утре нататък, които обикновено сж ваканционни. Дебатитъ по бюджета ще започнатъ утре следъ обѣдъ и ще заседаваме често пѣти до 12 ч., за да можемъ да привършимъ работата си по-скоро. Имаме примѣри, г. г. народни представители, лето по въпроси бюджетни и финансови камаритъ сж заседавали 24 часа, а по въпроса за пълномощията дебатитъ въ белгийската камара сж продължили 34 часа.

П. Н. Даскаловъ (нац. л.): По цѣли нощи работятъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Моята целъ, г. г. народни представители, като министъръ-председателъ, е, да ви изтъкна днесъ сериозността на нашата работа и да помоля Парламента въ това отношение да помогне на правителството, защото, дисциплинирайки се, той самъ ще се издигне. Азъ желая въ дни, каквито сж сегашнитъ, той да се издига, не да се понижавя.

Така че, моля сега да вдигнемъ заседанието — дебатитъ нѣма да почваме още тая вечеръ, нека се даде време — утре да почнемъ въ 4 ч.

Ще моля народното представителство да вземе решение, да заседаваме утре, въ нелѣтя и понедѣлникъ следъ обѣдъ и въ вторникъ преди обѣдъ.

Нѣкой отъ мнозинството: Отъ 2 ч. следъ обѣдъ да почваме.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Отъ 2 ч., колкото и да го желаемъ, не можемъ да почваме. Ще почваме отъ 4 ч. и ще работимъ до по-късно.

К. Пастуховъ (с. д.): Искамъ думата, г. председателю.

Председателътъ: Правилникътъ иска да се продължи заседанието, понеже частъ е вече 8.

К. Пастуховъ (с. д.): Азъ нѣма да говоря дълго. Речъ нѣма да държа. Искамъ само да повдигна единъ въпросъ.

Председателътъ: Моля, г. Пастуховъ.

К. Пастуховъ (с. д.): Азъ оппозиция на предложението на г. министъръ-председателя нѣма да правя. (Възражения отъ мнозинството) Азъ само нѣколко думи искамъ да кажа. Досега щѣхъ да свърша.

Председателътъ: Имате думата, г. Пастуховъ.

К. Пастуховъ (с. д.): Понеже виждамъ, че Събранието е възбудено, искамъ да направя едно заявление. Съвсемъ не съмъ наклоненъ да правя оппозиция на предложението на г. министъръ-председателя, по бюджетопроектитъ Камарата да действа по-експедитивно и да се проявява по-дисциплинирана, обаче, като знаемъ нашитъ порядки, всички трѣбва да си направимъ известни резерви, за да не излѣзе следното: на оппозиционнитъ представители да имъ дохожда редътъ да говорятъ следъ вечеря и при праздна зала. (Възражения отъ мнозинството)

И. Василевъ (з): Ще ги поканваме непременно! Защо приказва такива работи, г. председателю?

Г. Говедаровъ (д. сг): Дисциплина малко бе.

К. Пастуховъ (с. д.): Защо ме пресичате, г-да? Ако искате да продължавате чужда практика, която ви сочи г. министъръ-председателъ, и да ни говорите за дисциплина, азъ бихъ се обърналъ къмъ правителството да го попитамъ, дали то самото е дисциплинирано? И питамъ г. министъръ-председателя и г. председателя на Народното събрание, които сж и многогодишни народни представители, да ми отговорятъ: какво смѣтатъ да правятъ при това положение, когато бюджетопроектитъ не сж раздадени на народнитъ представители, освенъ 5—6 или три бюджетопроекти?

Т. Тонковъ (з): Шестъ сж раздадени.

В. Молловъ (д. сг): Но отъ бюджетопроектитъ на министерствата нито единъ.

К. Пастуховъ (с. д.): Добре, и шестъ да сж.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Чакайте, г-да, азъ ще отговоря, бждете спокойни. Нека си направятъ възраженията. Азъ зная що е ставало тукъ. Положете си въпроситъ спокойно, и азъ ще ви отговоря.

К. Пастуховъ (с. д.): Г. г. народни представители! Азъ имамъ правото по повдигнатия въпросъ, и азъ стоя въз основа на правилника и на усвоената традиция въ Народното събрание при всички режими. И азъ смѣтамъ, че е обидно за Народното събрание безъ бюджетопроектитъ на отдѣлнитъ министерства да почне да разисква по бюджетопроекта на правителството. Да се бърза, разбирамъ, но нѣма ли задължение и правителството да бърза съ раздаване на отдѣлнитъ бюджетопроекти, за да ги проследятъ народнитъ представители и да не говорятъ наизустъ?

Н. Падаревъ (д. сг. Ц): Бюджетопроектитъ още на 7 министерства не сж раздадени.

К. Пастуховъ (с. д.): Азъ мисля, че тѣзи работи сж под-разбираеми и вината не пада върху насъ. Ние не искаме да спѣваме въ нищо правителството да действа тѣй, както то желае — съ една по-голямъ бързина. Но, г-да, дайте ни материала, съ който ще оперираме, следъ като изслушахме експозето на г. министра на финанситъ. Въ началото на заседанието, на една закачка тукъ, г. министъръ-председателъ ми отговори така малко шеговито, че ще се раздадатъ бюджетопроектитъ въ края на заседанието; значи нѣмаше да има нужда да повдигамъ въпроса, който още снощи азъ се опитахъ да го повдигна, но председателствуващиятъ даде видъ, че не ме чу, гласува дневния редъ и вдигна заседанието, безъ да ми даде думата. Но, минало. Сега, обаче, азъ мисля, че и дума не може да става утре да се пристѣпи къмъ дебати, преди да бждатъ раздадени бюджетопроектитъ. Лавъ ние се натъкнахме на сѣщия случай съ това извинение, че единъ-два бюджетопроекти не били още раздадени и разискванията се почнаха.

П. Попивановъ (з): Все едно и сѣщо приказвате. Друго нѣщо ще кажешъ ли?

К. Пастуховъ (с. д.): Че какъ едно и сѣщо? Ако мнозина отъ васъ идватъ за пръвъ пѣтъ въ Народното събрание, тѣ сж били длѣжни да научатъ практиката и правилника на Народното събрание.

Председателътъ: Моля, свършете, г. Пастуховъ.

К. Пастуховъ (с. д.): Свършвамъ. Тоя въпросъ, азъ от-правямъ къмъ Васъ, който ръководите Събранието, и къмъ правителството, което стои на почвата на закона, и не разчита всичко да гласува болшинството.

Председателътъ: Вчера е вотиранъ дневниятъ редъ. Въ точка втора отъ този дневенъ редъ гласи: първо четене законопроекта за бюджета на държавата за 1933/1934 г. Въпросътъ, който повдига г. Пастуховъ, е решенъ съ вчерашния вотъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. председателю! Искамъ думата.

Председателътъ: Има думата г. министъръ-председателъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Г. Пастуховъ повдига единъ формаленъ въпросъ: преди да се започнатъ общитъ дебати по бюджета, трѣбва да сж раздадени всичкитъ отдѣлни бюджетопроекти. Г. Пастуховъ знае — защото той е старъ парламентаристъ, както и азъ — че често пѣти, да не кажа винаги, дебатитъ сж започвали тукъ, когато само половината отъ бюджетопроектитъ сж раздадени.

К. Пастуховъ (с. д.): Не е истина!

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Азъ ще направя справка, за да Ви кажа, че това, което говоря, е истина. Ако искате, г. Пастуховъ, да Ви кажа, че азъ самъ съмъ протестираалъ. Азъ ще Ви направя справка утре, за да Ви убедя въ това, което говоря. (Възражения отъ лѣвицата) Недейте прави оппозиция по такива въпроси, които сж безъ сѣщественно значение.

К. Пастуховъ (с. д.): Какъ да сж безъ сѣщественно значение?

Министър-председател Н. Мушановъ: Ще Ви кажа. Въ времето на г. Молловъ кога ни сж раздавали всички бюджетопроекти и следъ това да започнатъ дебатитъ по бюджета? Азъ не казвамъ, че това е добро, и приемамъ тезата на г. Пастуховъ, че е по-добре винаги да се раздаватъ всички бюджетопроекти преди да се започнатъ общитъ дебати по бюджета. (Възражения отъ лъвицата)

Председателъ: (Звъни)

Министър-председател Н. Мушановъ: Моля ви се, г-да! Г. г. народни представители! Нека погледнемъ сериозно на този въпросъ. Въ какво се състоятъ общитъ дебати по бюджета? Ще видите отъ утре нататкъ, че всички депутати отъ опозицията, които ще се изредятъ да говорятъ по бюджета, ще говорятъ въобще по политиката на правителството, а пъкъ отдълно при всъки отдлънен бюджетъ ще имате по единъ часъ да говорите отново по политиката, прокарвана отъ всъко отдлъно министерство. (Възражения отъ лъвицата) Моля, г-да, нека се разберемъ! Следователно, никакъ не следва, че господата, които сж се записали, като нѣматъ всички бюджети, не ще могатъ да взематъ участие въ общитъ дебати по бюджета. Азъ ви увѣрявамъ, че за утре сж записани да говорятъ по бюджета само депутати отъ болшинството, които сж готови да говорятъ.

Г. Петровъ (нац. л): Тѣ ще се отпишатъ.

Министър-председател Н. Мушановъ: Вие, г. Петровъ, който бѣхте наедно съ менъ тукъ, знаете, че такава практика нѣмаме. Разбирамъ другъ да ме упрѣква, но Вие, който бѣхте наедно съ насъ, знаете, че такава практика нѣмаме!

К. Пастуховъ (с. д): Наблъскали сте най-напредъ все правителствени депутати. Я ми посочете въ френската камера така ли става!

Председателъ: (Звъни)

Министър-председател Н. Мушановъ: Г. Пастуховъ! Въ френската камера общи дебати по бюджета нѣма, а по всъки единъ отдлънен бюджетъ много малко депутати взематъ думата и свършватъ много бърже бюджетитъ.

В. Молловъ (д. сг): По бюджетната и финансовата политика тамъ има общи дебати.

Министър-председател Н. Мушановъ: По интерпелация. Но интерпелация е едно, а бюджетъ е друго. Общи дебати по бюджетъ нѣма.

В. Молловъ (д. сг): (Възразява нѣщо)

Министър-председател Н. Мушановъ: Моля, г. Молловъ! И ние знаемъ две думи френски, дето е речено! (Ръкоплъскания отъ мнозинството)

В. Молловъ (д. сг): И ние знаемъ тая работа.

Министър-председател Н. Мушановъ: Щомъ знаете, мисля, че съмъ правъ.

Г. г. народни представители! Вѣрно е, че казахъ на г. Пастухова, че 6 бюджети сж готови. Сега, като излизате, ще отидете да си получите срещу разписка и бюджетопоекта на Министерството на финанситъ. Бюджетопоектитъ сж готови, г-да, печататъ се въ Държавната печатница.

К. Пастуховъ (с. д): Бюджетопоектътъ на Сѣтната палата е готовъ, а бюджетопоектътъ на Министерството на вътрешнитъ работи не е готовъ.

Министър-председател Н. Мушановъ: Моля Ви се, г. Пастуховъ! Ако искате само да правимъ зрелища, то е другъ въпросъ.

И. Василевъ (з): Не заслужава да му отговаряте, г. министър-председателю!

В. Молловъ (д. сг): Искате да гласуваме бюджетопоектитъ топанъ!

К. Пастуховъ (с. д): Това не е крѣча.

И. Василевъ (з): Слушайте!

Д. Дрънски (д): (Къмъ К. Пастуховъ) Г. Молловъ Ви казва какво да говорите. (Смѣхъ)

К. Кораковъ (д): Коалиция!

Министър-председател Н. Мушановъ: Г. Пастуховъ и г-да отъ опозицията! Като си излизате, можете да получите подъ разписка — защото, знаете, подъ разписка се раздаватъ бюджетопоектитъ — бюджетопоекта на Министерството на финанситъ, който е донесенъ. Утре ще имате бюджетопоектитъ на Министерството на правосъдието, на Министерството на войната, на Министерството на вътрешнитъ работи и народното здраве и на Министерството на търговията, промишлеността и труда — почти всички бюджетопоекти. Остава само бюджетопоектътъ на Министерството на земледѣлнето.

Г-да! Познавайки способността на представителитъ на опозицията (Възражения отъ опозицията), азъ сѣтамъ, че ще могатъ да критикуватъ стопанската и финансовата политика и политиката въобще безъ да сж раздадени всички бюджетопоекти, даже наизустъ.

Отъ опозицията: А-а-а!

В. Молловъ (д. сг): И Вие ще дойдете на това мѣсто.

Министър-председател Н. Мушановъ: Моля, моля. — Ето защо, недейте ли прави тоя упрѣкъ, защото утре ще бѣдете всички готови, защото ще имате бюджетитъ на рѣжка. (Възражения отъ опозицията)

К. Пастуховъ (с. д): Не е ли сжмота да не ни дадете навреме бюджетитъ на рѣжка? Дайте ни бюджетитъ, на тогава да дебатирате. (Глъчка)

Председателъ: (Звъни) Моля, г. Пастуховъ!

Министър-председател Н. Мушановъ: Г. Пастуховъ! По такъвъ въпросъ чалѣмъ лесно се продава.

К. Пастуховъ (с. д): Контрабанда искате да приемете бюджета. Цѣла година дръмате. Сега такава експедициозност не може. (Глъчка)

Председателъ: Които г. г. народни представители приематъ предложението на г. министър-председателя, да имаме заседания утре, въ недѣля и въ понедѣлникъ, както и въ вторникъ сутринъта, моля, да вдигнатъ рѣжка. Мнозинство, Събранието приема.

Които приематъ за утрешното заседание да имаме днешния дневенъ редъ, безъ точка първа, моля, да вдигнатъ рѣжка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 20 ч. 18 м.)

Председателъ: А. МАЛИНОВЪ

Секретаръ: ИВ. ВЕЛЧЕВЪ

Зам.-началникъ на Стенографското отдѣление: Д. ДУКОВЪ